

ET STUDIE AF AFTALETEKSTEN TIL REFORMEN BØRNENE FØRST

*- Med fokus på forbedret sagsbehandling og nationale
bortadoptioner uden samtykke*

SPECIALE I POLITIK OG FORVALTNING - ROSKILDE UNIVERSITET
NAVN: AMALIE SOPHIE VIBERG
STUDIE NR: 60384
VEJLEDER: SARAH ALMINDE

Abstract

This thesis examines the improvements that the agreement to the reform 'Børnene Først' wants to make for exposed children and young adults. The thesis analyzes the discourse in the agreement, by using Carol Bacchis "What's the problem represented to be" (WPR) approach and Norman Fairclough's approach to critical discourse analysis. The analysis is supplemented by three social workers and one adoptive father's points of views on the agreement's improvements.

The social workers' role in this thesis is to articulate the problems and benefits of improved case management and adoptions without consent within the reform. The social workers agree that the children must have the best help available as soon as possible, but have concerns and see potential problems in the implementation of the reform. The same concerns apply to the measures regarding improved case processing.

The adoptive father talks about his case proceedings and the challenges they have encountered in the first four years as adoptive parents. The adopter found their experience lacking and was frustrated by the progress of the case. The adopter agrees with many of the measures in the reform, but stresses that it lacks significant support for the adoptive families after they have brought their child home. The adopter is keen to emphasize the importance of adoptions being carried out as early as possible, which is in agreement to the reform.

This thesis concludes that the agreement's intentions will make a difference and improve life for exposed children and young adults, but the social workers and the adoptive father's points of views shows that the intentions can not be realized in practice as the system works now.

Abstract	1
Kapitel 1: Indledende afsnit	4
1.1 Problemfelt	4
1.2 Problemformulering og arbejdsspørgsmål	5
1.3 Specialedesign	6
Kapitel 2: Metodisk Rapport	7
2.1 Præsentation af interviewpersoner	7
2.2 Bias	8
2.3 Det kvalitative forskningsinterview	8
2.4 Interviewguide	10
2.5 Validitet	10
2.6 Valg og fravalg	11
Kapitel 3: Specialets genstandsfelt	12
3.1 Præsentation af Barnets Reform	12
3.1.1 Opsamling	14
3.2 Præsentation af aftaletekstens nye intentioner	15
3.2.1 Opsamling	17
3.3 Præsentation af udvalgt forskning	17
3.3.1 Rapport fra Adoptionsnævnet	18
3.3.2 Rapport fra VIVE	19
3.4 Valg og Fravalg	19
Kapitel 4: Teoretisk ståsted	20
4.1 Teoretiske til og fravalg	20
4.2 Carol Bacchi	20
4.2.1 WPR-Modellen	22
4.2.3 Implicitte problemrepræsentationer	22
4.2.4 Logikker	22
4.2.5 Tavsheder & fortællinger	23
4.2.6 Effekter	24
4.2.7 Selvrefleksivitet	24
4.3 Norman Fairclough	25
4.3.1 Begrebet diskurs	27
4.3.2 Tre-trins modellen	28
Kapitel 5: Analyse	30
5.1 Problematismen	31
5.1.1 Opsamling	38
5.2 Logikker	38
5.2.1 Binære elementer	39
5.2.2 Nøgle Koncepter	42
5.2.3 Kategorier	43
5.2.4 Opsamling	44

5.3 Tavsheder og Fortielser	45
5.3.1 Opsamling	48
5.4 Effekter	48
5.4.1 Diskursive effekter	48
5.4.2 Subjektiveringseffekter	49
5.4.3 Levede effekter	50
5.4.4 Opsamling	51
5.5 Selv-refleksivitet	52
5.6 Delkonklusion	52
Kapitel 6: Diskussion	53
Kapitel 7: Konklusion	58
Kapitel 8: Perspektivering	60
Litteraturliste	61

Kapitel 1: Indledende afsnit

1.1 Problemfelt

I forlængelse af den nuværende Barnets Reform, blev S-regeringen og et bredt flertal i maj 2021 enige om reformen 'Børnene Først', der skal hjælpe udsatte familier tidligere og bedre end i dag. Reformen ønsker at forbedre og tilføje til den eksisterende lovgivning på området, hvilket har ført til den nye 'Barnets Lov', der blev fremsat den 6. oktober 2022. Loven er ikke blevet behandlet endnu, da valget og den nye regering satte processen på pause (Socialstyrelsen: 2022).

Lovens formål er at give udsatte børn og unge en ny række rettigheder, heriblandt retten til at sige nej til samvær med de biologiske forældre, selvstændig partsstatus, samt udvidet klagerettigheder (Social- Bolig- og Ældreministeriet: 2021).

Aftaleteksten til 'Børnene Først' har fokus på at forbedre indsatsen på børne- ungeområdet i Danmark. Med reformen ønsker man at forbedre sagsbehandlingen og dermed sikre flere udsatte børn i Danmark retten til en god barndom, blandt andet ved at sætte ind tidligere og bedre end før. Aftalepartierne mener, at det er vigtigt at huske, at det betaler sig at investere i mennesker; både for barnets- familiernes- og samfundets skyld. Der skal derfor sættes ind tidligt og med de rette foranstaltninger fra starten af, sådan at der tages hånd om problemerne, før de vokser sig for store (Social- og Ældreministeriet: 2021).

En radikal ændring i forhold til nuværende praksis på området, er ønsket om at bortadoptere flere børn, allerede fra de er spæd, for på den måde at sikre et minimum af skift i barnets opvækst. Et andet initiativ til at efterleve dette er en forbedring af sagsbehandlingen, der skal sikre mere fleksibilitet og færre procesregler for at gøre plads til mere relationsarbejde i sagsbehandlingen (Ibid).

Muligheden for at bortadoptere børn uden samtykke er ikke ny. Dette er en indsats kommunerne har kunne benytte hidtil (Social- Bolig og Ældreministeriet 2020), men ønsket om at udbrede brugen af denne indsats er ny i reformen Børnene Først (Social- og Ældreministeriet: 2021).

Med 13.386 anbringelser af børn og unge i 2021 (Danmarks statistik: 2021), samt 32 bortadoptioner uden samtykke i 2022 (Albæk & Holst: 2023) ses det tydeligt at brugen af bortadoptioner er minimal i forhold til antallet af anbringelser. Specialet er derfor interesseret i hvilke forbedringer aftaleteksten forventer at kunne lave for udsatte børn og unge, når der

fokuseres på den forbedret sagsbehandling, samt bortadoption uden samtykke fra fødslen af. For at identificere forbedringerne, undersøger specialet hvilke bagvedliggende problematikker aftaleteksten indeholder. Dette gøres ud fra Carol Bacchis policyanalyse metode, samt Norman Faircloughs kritiske diskursanalyse. Dertil indeholder specialet interviews med tre socialrådgivere, samt en adoptivfamilie, for at belyse, hvorvidt det på nuværende tidspunkt er muligt at gennemføre disse forbedringer i praksis.

Undersøgelsen udformes på baggrund af nedenstående problemformulering og arbejdsspørgsmål.

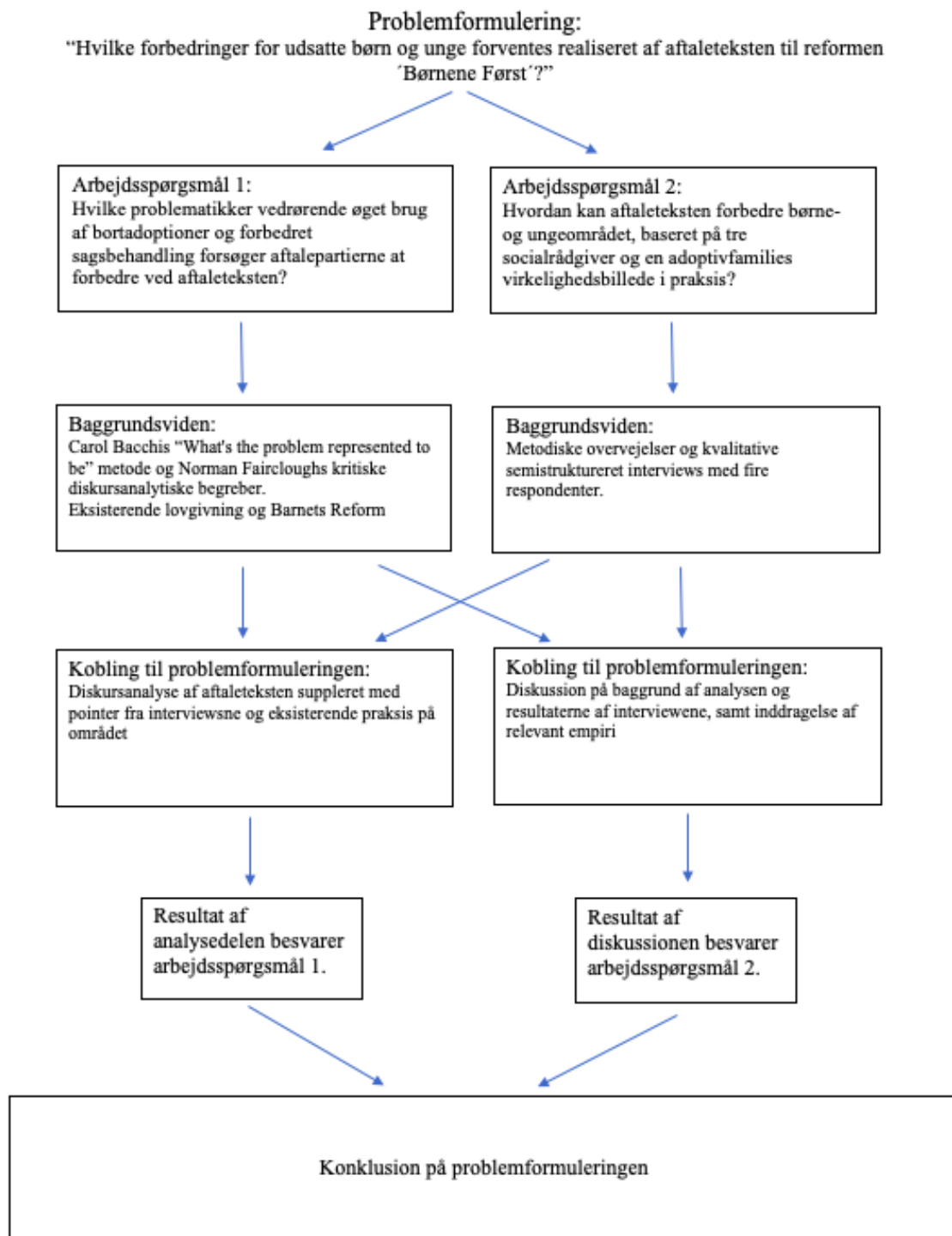
1.2 Problemformulering og arbejdsspørgsmål

“Hvilke forbedringer for udsatte børn og unge forventes realiseret af aftaleteksten til reformen ‘Børnene Først’?”

- Hvilke problematikker vedrørende øget brug af bortadoptioner og forbedret sagsbehandling forsøger aftalepartierne at forbedre ved aftaleteksten?
- Hvordan kan aftaleteksten forbedre børne- og ungeområdet, baseret på tre socialrådgiver og en adoptivfamilies virkelighedsbillede i praksis?

1.3 Specialedesign

Nedenfor ses specialdesignet til dette speciale. Formålet er at skabe overblik over specialets struktur, sammenkoblingen mellem afsnit og undersøgelsens proces.

Kapitel 2: Metodisk Rapport

I dette kapitel gennemgås de metodiske overvejelser, valg og fravalg til udarbejdelsen af specialet.

2.1 Præsentation af interviewpersoner

De tre socialrådgivere, der deltog i undersøgelsen, arbejder alle sammen dagligt som myndighedsperson i tre forskellige kommuner. Socialrådgiverne har flere års erfaring fra forskellige kommuner og har flere gange oplevet nye reformer på området. Kontakten til socialrådgiverne er opstået gennem mit fysiske og online netværk, hvor jeg har efterspurgt socialrådgivere, som ønskede at deltage i undersøgelsen. Alle tre socialrådgivere ønskede at deltage, eftersom de fandt undersøgelsen relevant for deres arbejdsliv, samt gav dem mulighed for at sætte ord på nogle af de fordele og betænkeligheder, som de så ved aftaletekstens udformning.

At socialrådgiverne er fundet gennem mit netværk betyder, at alle tre socialrådgivere hører til sjællandske kommuner, dog er de ikke ansat i samme kommune, men deres input kan være farvet af at de geografisk er fra samme område. Arbejdsgangene varierer fra kommune til kommune, og derfor kunne undersøgelsens resultater være anderledes, hvis der var tale om tre respondenter fra andre landsdele.

Adoptanterne adopterede deres datter den 16. juni 2018. Datteren var på daværende tidspunkt lige knap 2 år gammel. Hun er fjernet fra de biologiske forældre med henblik på bortadoption to timer efter fødslen og derefter kørt direkte til en midlertidig plejefamilie på Fyn. Interviewet er foretaget med faren i familien som talsperson. Han indvilgede i at deltage, fordi han ønskede at belyse de problematikker, de som familie har oplevet i deres sagsforløb, samt de problematikker ved bortadoptioner uden samtykke der ikke frembringes i aftaleteksten.

Adoptivfamilien er ligeledes fundet gennem mit eget netværk. Med en forholdsvis lille respondent pulje, var det ikke muligt at finde andre adoptivfamilier, der ønskede at deltage i undersøgelsen. Derfor var det nødvendigt at trække på mit eget netværk. Familien er ikke en

del af min egen familie, men et fjernt bekendtskab, hvorfor jeg ikke kender familien personligt. At adoptivfamilien er fundet i eget netværk, kan betyde, at de har været mere villige til at deltage i undersøgelsen, da de har haft en forudantagelse om, at jeg ikke skildrer deres fortælling i en bestemt retning. Modsat kan der være en begrænsning i at åbne op om noget så privat, overfor en man har et kendskab til. Det sidste virkede ikke som tilfældet; adoptivfamilien deler gerne deres erfaringer og deltager i undersøgelser, da de er meget interesserede i at bidrage til debatten på området.

2.2 Bias

Da specialet er skrevet af en enkelt person, bærer det præg af mine erfaringer, interesser og holdninger. Min uddannelse på Roskilde Universitet og dertilhørende undervisning, arbejde med tidligere projekter, omhandlende udsatte børn og unge, samt egne erfaringer medfører naturligvis bias. Jeg har arbejdet med dette både indledningsvis og undervejs i specialets udformning, ved at forsøge at gøre mig selv opmærksom på det, samt forholde mig kritisk til arbejdet med analysen og diskussionen. Jeg havde særligt svært ved at holde egne tanker, erfaringer og holdninger ude af interviewet med adoptivfamilien. Det lykkedes efter bedste evne kun at kommentere, hvis jeg blev direkte spurgt af adoptivfamilien, dermed var mine svar med til at videreføre samtalen og besvarelsen af spørgsmålene.

Bias i et speciale er svært helt at undgå, da emnet selv sagt er af stor interesse for mig, samtidig med at jeg som forfatter af specialet, har læst mange artikler, fagprofessionelles udtalelser, rapporter og så videre, og er dermed farvet af den viden, jeg undervejs har indsamlet. Jeg mener dog, at jeg langt hen af vejen har formået at forholde mig så neutralt som muligt og arbejdede med specialet med et åbent sind, hvorved specialet har været med til at udvikle min videnshorisont, holdninger og interesse.

2.3 Det kvalitative forskningsinterview

Det kvalitative forskningsinterview anvendes ofte og er nærmest en triviell praksis og metode, når der er tale om dataindsamling inden for samfundsvidenskaberne. En af fordelene ved denne metode er, at det giver et indblik i en unik viden inden for et bestemt fænomen eller en begivenhed, der ikke ellers er umiddelbart adgang til gennem andre typer af kilder. Det kvalitative forskningsinterview giver adgang til en personlig viden, erfaringer eller

oplevelser, som kun kan indhentes ved interaktion. Derfor giver interviewet undersøgeren mulighed for at få et unikt indblik i respondenternes verden (Eklit & Jensen I. Poulsen: 2017). Specialet har derfor gennemført en kvalitativ undersøgelse med henblik på at forstå interviewpersonernes virkelighedsbillede. Dette er både tilfældet når det kommer til de tre socialrådgivere, samt adoptanten. Der trækkes på den hermeneutiske tænkning, hvor interviewene skal anses som værende et udtryk for socialrådgiverne og adoptantens egen forståelse og fortolkning af deres givne situation. I interviewene med de tre socialrådgivere er der indhentet viden omkring deres personlige erfaringer og forståelser ved arbejdet som myndighedsperson. Dermed afspejler deres svar i interviewene ene og alene deres eget virkelighedsbillede. Det samme er tilfældet med interviewet af adoptanten, hvor hans svar bygger på deres egne erfaringer og oplevelser før, under og efter sagsforløbet. Specialet trækker på den hermeneutiske tradition og tænkning, hvor de enkelte interviews og udsagn må forstås som dele af en helhed, og den helhed må forstås ud fra de enkelte dele i en cirkulerende struktur. Interviewpersonernes egne opfattelser og erfaringer er ikke mulige at undersøge i lige så omfattende grad ved anden metodisk tilgang, og derfor er det kvalitative forskningsinterview anvendt. Interviewpersonernes oplevelser og erfaringer er vigtige i besvarelsen af problemformuleringen og arbejdsspørgsmålene for netop at undersøge, hvorvidt aftaletekstens intentioner om forbedringer stemmer overens med det virkelighedsbillede interviewpersonerne har.

Ifølge Kvale & Brinkmann skal mennesker anskues som organiske subjekter, der engagerer sig i forskningsprocesser, frem for objekter der udelukkende er mekanisk styret af eksempelvis kausale lovmæssigheder (Brinkmann & Kvale: 2015). Specialet tilegner sig dette menneskesyn og tager derfor afstand fra forståelsen om, at socialrådgivere alene efterlever de juridiske og politiske opgaver, men forholder sig kritisk og nysgerrigt til de reformer, som politikerne fremsætter på deres område.

Specialet tilkendegiver at konklusionerne ikke fremstiller et generaliserbart virkelighedsbillede, men er et resultat af den indsamlede empiri, de anvendte teorier og den forståelse specialet kommer med i forhold til fortolkningerne i analyse og diskussions arbejdet. I et forsøg på at behandle specialets problemformulering så fyldestgørende som muligt, er teorierne selektivt udvalgt ud fra en overbevisning om, at disse bidrager bedst muligt til en udførlig behandling af problemformuleringen.

2.4 Interviewguide

Specialet undersøger interviewpersonernes virkelighedsbillede på baggrund af en kvalitativ semistruktureret interviewform med to interviewguides. Grunden til at specialet arbejder med to interviewguides er fordi socialrådgiverne og adoptanten ikke skulle besvare de helt samme spørgsmål. I arbejdet med socialrådgivernes interviewguide, indledes der med grundlæggende spørgsmål om alder, navn, uddannelse og stilling, for at sikre at de tre interviewede socialrådgivere besvarede spørgsmålene ud fra samme faglige ståsted. Spørgsmålene i interviewguiderne er udarbejdet ud fra specialets problemfelt og problemformulering. Udover de fastlagte spørgsmål, der primært er fokuseret mod emnerne om forbedret sagsbehandling, og den øget brug af bortadoptioner, er guiden suppleret med spørgsmål til socialrådgivernes egne holdninger til en ny reform på området. Den semistruktureret interviewform gør det muligt at spørge ind til interviewpersonernes svar, samt bede om uddybninger på svar, der kræver mere tolkning fra specialets side, for at sikre at de pointer der fremkommer af svarene afspejler respondenternes virkelighedsbillede og ikke er farvet af specialets egne fortolkninger og forudantagelser. Dette gør sig ligeledes gældende i interviewguiden til adoptivfamilien. Denne er bygget op omkring indledende spørgsmål om deres sagsforløb, de fejl og mangler de oplevede i adoptionsforløbet, samt deres holdning til mulige forbedringer og aftaleteksten. Både socialrådgiverne og adoptivfamilien havde efterspurgt at få interviewguiden fremsendt før interviewet, så de kunne forberede sig, samt blive mere skarpe på interviewets indhold. Interviewene med socialrådgiverne varede i gennemsnit 40 minutter, hvorimod interviewet med adoptanten varede en time. Interviewene er alle optaget og efterfølgende transskriberet og meningskondenseret efter regelsættet fra Brinkmann og Kvale (Poulsen: 2017, Kvale & Brinkmann: 2015).

2.5 Validitet

Specialets undersøgelse af socialrådgivernes virkelighedsbillede er som nævnt en kvalitativ undersøgelse, der ikke kan sige noget generelt om socialrådgiveres holdninger og erfaringer. Dog bærer interviewene præg af en høj grad af konsensus i udtalelserne fra de tre socialrådgivere, men dette giver ikke belæg for at sige at den viden, specialet tilegner sig fra socialrådgiverne, er generelt kendetegnet hos andre socialrådgivere. Interviewet med

adoptanten står alene, og kan derfor udelukkende sige noget om hans egne erfaringer og holdninger på området. Specialet kan på baggrund af undersøgelserne sige noget kvalitativt om, hvordan de adspurgte respondenter anskuer de ønskede forbedringer og problematikker i aftaleteksten.

Mørck (2006) fremhæver, at kvalitative undersøgelser kan: *“gradvist udvikle et repertoire af eksemplariske fremgangsmåder til at frembringe lignede resultater i lignende situationer.”* Hvilket anerkender at resultaterne, der fremkommer af specialets undersøgelse, kan anskues som viden der kan anvendes på lignede problemformuleringer. I henhold til specialet giver det mulighed for, at socialrådgivernes anskuelser og problematikker også kan være gældende hos andre socialrådgivere på børne- ungeområdet. Ligeledes kan viden om adoptivfamiliens sagsforløb og betænkeligheder til aftaleteksten anvendes i andre adoptivfamiliers adoptionsproces, hvor lignende betingelser gør sig gældende.

Det er ikke til at vide om udvælgelsesmetoden af socialrådgiverne har medvirket til forhindringer i forhold til andre mulige deltagere i undersøgelsen, der kunne have frembragt et andet virkelighedsbillede. Det er ligeledes heller ikke muligt at vide, om de deltagende socialrådgivere havde særlige grunde til at medvirke i undersøgelsen, der kan skævvride materialet. Dog udtrykte alle tre socialrådgivere, at de ønskede at deltage, da reformen og den nye 'Barnets Lov' kommer til at have indvirkning på deres fremadrettet arbejde. Det samme gælder udvælgelsen af adoptivfamilien. Det er muligt, at en anden adoptivfamilie har en helt anden oplevelse af deres sagsforløb, samt er anderledes stemt over for aftaleteksten. Adoptivfamilien ønskede at deltage i undersøgelsen grundet deres komplikationer med sagsforløbet, og ønskede derfor at sætte fokus på de problematikker, de oplevede i deres sag.

2.6 Valg og fravalg

Specialet har foretaget nogle valg og fravalg. Ovenfor er gennemgået specialets metodiske valg, derfor fokuserer afsnittet i højere grad på de metodiske fravalg. Specialet har afholdt sig fra at inddrage de biologiske forældres syn på sagsbehandlingen og intentionerne i aftaleteksten. Dermed har de biologiske forældre ikke haft mulighed for at udtale sig i denne undersøgelse. Specialet anser ikke de biologiske forældres input som værende irrelevant, men anser dem derimod ikke som relevante i besvarelsen af specialets problemformulering.

Det er ikke et aktivt valg ikke at interviewe flere adoptivfamilier, det har desværre ikke været muligt at få kontakt til nogle der ønskede at deltage. Flere adoptivfamilier kunne havde bidraget med et mere nuanceret svar på problemformuleringen.

Et andet fravalg der er taget i arbejdet med specialet, er fravalget af at interviewe børn der er bortadopteret uden samtykke, for at få en forståelse for deres oplevelser og trivsel, hvilket kunne være meget interessant i forhold til problemstillingen, men er fravalgt grundet tidsressourcer. Ønsket med specialet er derudover at tegne et virkelighedsbillede fra de involverede fagfolk samt adoptantens oplevelser, frem for at undersøge adoptivbørns trivsel.

Kapitel 3: Specialets genstandsfelt

Dette kapitels formål er at præsentere den eksisterende lovgivning på området og aftaleteksten, samt hvordan aftalepartiernes intentioner i aftaleteksten ønsker at fornye/bygge videre på Barnets Reform. Derudover inddrages en rapport fra VIVE og adoptionsnævnet for ligeledes at skildre, hvor aftaletekstens intentioner placerer sig i forhold til eksisterende undersøgelser. Resultaterne af undersøgelsen benyttes videre i analyse og diskussions arbejdet, for at understøtte informanternes pointer, samt medvirke til at besvare specialets problemformulering. Kapitlet afrundes med specialets afgrænsninger og placering i genstandsfeltet.

3.1 Præsentation af Barnets Reform

I januar 2011 afløste Barnets Reform den tidligere Anbringelsesreform fra 2006. I Barnets Reform blev grundlaget for at træffe afgørelser om indsatser til udsatte børn og unge styrket. Formålet var at sikre, at indsatsen matchede børnenes behov så godt som muligt, og at udsatte børn og unge fik de bedst mulige betingelser for at trives og udvikle deres personlige og faglige kompetencer. Barnets Reforms overordnet formål var (Servicestyrelsen: 2011):

- At sikre kontinuitet i anbringelsen
- At sikre stabil og nær voksenkontakt for udsatte børn
- At styrke hensynet til barnets tarv frem for hensynet til forældrene
- At sikre udsatte børns rettigheder
- At sikre en tidligere indsats

- At sikre mere kvalitet både i sagsbehandlingen og i indsatsen
- At sikre bedre rammer for kommunernes indsats – herunder afbureaukratisering.

I Barnets Reform blev der endvidere indskrevet i formålsparagraffen stk. 1¹ fem konkrete opmærksomhedspunkter, som tilsammen skulle danne viden om barnets trivsel, og som støtten skulle relateres til. Opmærksomhedspunkterne er kontinuitet, personlig udfoldelse, skolegang, sundhed og forberedelse til voksenlivet. Formålsbestemmelserne sender et vigtigt værdibaseret signal om, hvad der er lovgivernes intentioner og hvilke principper der tillægges grund, når loven skal fortolkes (Servicestyrelsen: 2011).

En anden betydelig ændring fra Anbringelsesreformen til Barnets Reform er hensigten om at styrke børns rettigheder. Børn fik med loven ret til at blive hørt, give samtykke, få rådgivning, have samvær med familien, bisidning af andre end deres forældre og mulighed for at klage over en afgørelse. Alt efter barnets alder og modenhed skal barnet medinddrages, når der træffes afgørelse om en foranstaltning. Dette gælder både ved forebyggende foranstaltninger, som fx familiebehandling og støttekontaktpersonordning til barnet, samt ved anbringelse uden for hjemmet, hjemgivelse, ophør af anbringelse, eller hvis der træffes afgørelse om ændring af opholdssted. Forvaltningen kan dog stadig træffe afgørelse om at iværksætte en straks foranstaltning, jf. retssikkerhedslovens § 72, stk.2 for eksempel ved akutte førstegangs anbringelser hvor der er risiko for at barnet lider alvorligt omsorgssvigt eller udsættes for overgreb (Ibid).

Modsat tidligere blev det med Barnets Reform muligt at dele oplysninger om barnet mellem forskellige forvaltninger. Udvekslingen af oplysninger må kun forekomme, hvis det er nødvendigt for en tidlig eller forebyggende indsats over for barnet, og kun mellem de myndigheder der er nævnt i bestemmelsen, hvilket er skole og skolefritidsordning, dagtilbud og fritidshjem, kommunalt ansatte læger og sundhedsplejersker og myndigheder der løser opgaver inden for området med socialt udsatte børn og unge. I forlængelse af dette har man med Barnets Reform et ønske om at forhindre at familier, som modtager støttende foranstaltninger, samt vordende forældre i en udsat situation, flytte fra én kommune til en anden uden at tilflytningskommunen ved besked. Disse familier bliver kaldt nomadefamilier,

¹ Servicelovens §46

og udfordringen er, at der førhen kunne gå flere år, før tilflytningskommunen blev bevidst om barnets behov for støtte. Derfor blev der med Barnets Reform indført en tværkommunal underretspligt jf. serviceloven §152 hvor fraflytningskommunen forpligtes til, at underrette tilflytningskommunen om familiens udfordringer og de støtteforanstaltninger der på fraflytningstidspunktet er iværksat, eller om bekymringer ved de vordende forældre (Ibid). Med den nye bestemmelse blev det muligt for fagpersoner og myndigheder at reagere tidligere på konkrete bekymringer for et barns trivsel, også kaldet tidlig opsporing, hvilket giver mulighed for at efterleve kravet i Barnets Reform om tidlig indsats (Ibid).

Begrebet tidlig indsats dækker både over opsporingen og forebyggelsen af problemer, samt iværksættelse af en tidlig koordineret og kvalificeret indsats. Fagpersoner har skærpede underretningspligt jf. serviceloven §153 og skal dermed underrette kommunen, hvis de via deres offentlige tjeneste får kendskab til et barn med bekymrende adfærd, eller bekymrende vilkår i hjemmet. Underretningspligten er med til at sikre en skærpet opmærksomhed på børns trivsel og udvikling. Derudover kan kommunerne, via almindelig underretningspligt jf. serviceloven § 154, få underretninger fra borgere, som ikke er i offentlig tjeneste, men for eksempel bekymrede naboer eller familiemedlemmer. Uanset hvor underretningen kommer fra, har kommunen pligt til at undersøge om det pågældende barn lever under forhold, der bringer barnets sundhed eller udvikling i fare. Kommunen skal tage stilling til underretningens alvor inden for 24 timer og handle derefter (Ibid).

Med Barnets Reform fulgte et inspirationskatalog til fagprofessionelle med 18 evidensbaserede indsatser til familiebehandling, som alle har veldokumenteret effekt. Programmernes fokus var rettet mod at styrke forældrenes kompetencer og self-efficacy, således at de kan indtage en tydelig forælderrolle og dermed tage ansvar for familiens trivsel. Der er i Barnets Reform en klar opfattelse af, at forældre spiller en central rolle for hvordan deres børns problemer kan løses (Ibid).

3.1.1 Opsamling

Barnets Reform og Barnets Lov sætter fokus på at skabe stabilitet og nærvær omkring børn og unge under deres opvækst. Tidlig opsporing, samt rettidig og kvalificeret indsats, er vigtige elementer i Reformen for at sikre børn gode udviklingsbetingelser på lige fod med

ikke udsatte børn. Forældre ses som en væsentlig faktor for at skabe trivsel og udvikling for børnene, også når forældrene ikke er en del af barnets hverdag, for eksempel ved anbringelser uden for hjemmet. Børn skal medinddrages og deres ønsker og perspektiver skal tages alvorligt, som det ses ved børnenes nye mulighed for at klage over en afgørelse.

3.2 Præsentation af aftaletekstens nye intentioner

Aftaleteksten starter ud på side et med at klarlægge hvad ønsket med den nye Barnets Lov er:

“Med en ny Barnets Lov ønsker partierne at stadfæste et tidssvarende børnesyn, der både i lovgivning og praksis skal sikre, at børn ses i deres egen ret, får flere rettigheder, og at rettighederne og barnets stemme får større betydning i sagsbehandlingen. Børns retssikkerhed skal prioriteres, og de skal opleve et børnevenligt system, der møder dem med en målrettet og sammenhængende indsats”
(Social- og Ældreministeriet: 2021, s. 1).

Selv om børns rettigheder blev forstærket i Barnets Reform, ønsker aftalepartierne stadig at styrke børnenes rettigheder og retssikkerhed. Der er flere af formålene i Barnets Reform, som aftaleteksten er en videreudvikling på, hvor aftalepartierne ønsker at forbedre eksisterende tiltag med den nye lovgivning. Det relevante for dette speciale er de nye initiativer, der fremtræder i aftaleteksten. Her er blandt andet tale om et paradigmeskifte i anskuelsen af anbringelsessager. Aftaleteksten gør op med en tidligere antagelse om at mindst mulig indgribende foranstaltning skal afprøves først, den såkaldte indsatstrappe jf. proportionalitetsprincippet. Aftaleteksten beskriver, at en anbringelse uden for hjemmet kan være den bedste løsning for et barn uanfægtet om andre foranstaltninger er afprøvet inden, da stabilitet i barndommen vægtes højere end tilknytningen til den biologiske familie (Social- og Ældreministeriet: 2021, s. 4). Der lægges ligeledes op til, at flere af de mest udsatte børn skal anbringes eller bortadopteres direkte fra fødslen, med eller uden samtykke fra forældrene. Intentionen er at beslutningen om anbringelse eller bortadoption fra fødslen, skal kunne træffes allerede inden barnet er født, hvis det vurderes, at forældrenes forældreevne er så utilstrækkelig, at de ikke vil kunne tage vare på barnet, hverken nu eller i fremtiden (Ibid).

Med en lovændring om at kunne træffe afgørelse om anbringelse eller bortadoption før barnet er født, gives der mulighed for at planlægge og finde den rette familie til barnet i god tid.

Dermed ønskes det, at barnet fra fødslen får en tryk og stabil start på livet og undgår unødige skift af omsorgspersoner. En anden signifikant ændring i aftaleteksten er, at der ikke længere kun skal fokuseres på det konkrete barn, som forvaltningen bliver underrettet om. Når forvaltningen træffer afgørelse om anbringelse af et barn, har de samtidigt pligt til at iværksætte en børnefagligundersøgelse af de øvrige børn i familien, i en såkaldt søskendeundersøgelse. Med denne ændring ønskes det at undgå, at børn i udsatte familier, hvor der ikke er indkommet underretninger, går under radaren, og det antages at søskende i udgangspunktet også vil være i en sårbar position (Social- og Ældreministeriet: 2021, s. 2). Kommunerne forpligtes derudover til altid at overveje adoption af kommende søskende til børn der allerede er bortadopteret eller anbragt uden for hjemmet (Social- og Ældreministeriet: 2021, s. 6).

For at kunne praksissere adoptioner, som beskrevet ovenfor, er der ændret i Adoptionsbekendtgørelsen, så det fremover bliver muligt for plejefamilier at adoptere, uden at barnet først skal via adoptionsnævnet. Ligeledes gives der mulighed for en udvidelse af netværksadoptioner til personer, som barnet har en tæt personlig eller familiemæssig tilknytning til. Initiativet ændrer ikke på de nuværende godkendelseskrav, men viften af mulige adoptanter udvides. Aftaleteksten lægger op til, at langt flere børn hvor det skønnes, under en vordende mors graviditet, eller ved et barns fødsel, at forældrene ikke vil være i stand til at varetage tilstrækkelig omsorg for barnet, skal opgives til adoption frem for anbringelse barndommen ud (Social- og Ældreministeriet: 2021, s. 7).

I adoptionsnævnets årsrapport fra 2020 fremgår det, at nævnet har fuldt antallet af ansøger til nationale adoptanter og antallet af frigivet børn til national adoption nøje. Der har været en væsentlig stigning i antallet af børn til national adoption, men et fald i antallet af ansøgere til denne type adoption (Adoptionsnævnet: 2020). Specialet stiller sig derfor nysgerrige over for, om der findes (nok) nationale adoptanter til disse nyfødte børn.

Som lovgivningen er i dag, har det adopterede barns slægtninge ret til at søge om samvær, der fastsættes af familieretshuset, hvis det er for barnets bedste. Men ingen forældre har hidtil fået tildelt samvær med deres bortadopterede barn. En Højesteretsdom fra februar 2023 stadfæstede, at Danmark skal ændre praksis på samværsområdet, så den stemmer overens med menneskerettighederne (Jacobsen: 2023).

Barnet har i nuværende lovgivning ingen selvstændige rettigheder i forhold til at søge kontakt med biologiske slægtninge, men dette ønskes ændret i Barnets Lov. Som noget nyt er aftalepartierne blevet enige om, at nationalt adopterede børn, der er fyldt 12 år, skal have selvstændige rettigheder til at igangsætte en proces, der kan skabe kontakt til deres biologiske slægt (Social- og Ældreministeriet: 2021, s. 7). Derudover får børn fra ti års alderen mulighed for selvstændigt at klage til Ankestyrelsen over en anbringelse, hjemgivelse eller ændring af opholdssted (Social- og Ældreministeriet: 2021, s. 8).

Barnets Reform ønskede at forbedre sagsbehandlingen for udsatte børn og unge. Det er ligeledes en intention med aftaleteksten, med til det hører en intention om at udsatte børn skal møde færre sagsbehandlere i mødet med forvaltningen. Dette mener aftalepartierne sker ved at mindske antallet af procesregler, så der flyttes ressourcer fra dokumentationskrav til relation med barnet/familien og så sagsbehandlere og psykologer har mulighed for at arbejde grundigt med hele familien (Social- og Ældreministeriet: 2021, s. 3). Når aftaleteksten omtaler intentionen om nedsættelsen af procesregler, konkretiseres det ikke, hvilke procesregler der henvises til. Derfor er respondenterne i analysen i tvivl om, hvilken betydning det vil have for deres arbejdsgange og hverdag.

3.2.1 Opsamling

Aftaleteksten adskiller sig tydeligt fra den eksisterende lovgivning, ved at ville øge brugen af bortadoptioner fra fødslen frem for langvarige anbringelser. Samtidig ønsker aftalepartierne at sikre børnenes rettigheder og mulighed for at tage kontakt til deres biologiske familie, før de er myndige. Det skal ligeledes gøres nemmere for plejefamilier at adoptere deres plejebørn, hvilket sikres ved en ændring i Adoptionsbekendtgørelsen. I forhold til den forbedret sagsbehandling, lægges der i initiativerne vægt på at fjerne unødige procesregler, for at gøre plads til mere relationsarbejde.

3.3 Præsentation af udvalgt forskning

Formålet med dette afsnit er at præsentere en rapport fra adoptionsnævnet og en rapport fra VIVE; begge rapporter indeholder resultater der understøtter og problematiserer pointerne i

specialets analyse og diskussion. Resultaterne vil dermed indgå i specialets videre undersøgelse og bidrage til besvarelsen af problemformuleringen.

3.3.1 Rapport fra Adoptionsnævnet

I 2007 fremlagde Adoptionsnævnet en undersøgelse af oplevelserne i danske bortadoptioner fra 1995 til 2005. Her er der tale om børn der frivilligt er opgivet til adoption i deres første leveår. Undersøgelsen har fokus på danskfødte adoptivbørns trivsel i adoptivfamilien, og behovet for anvendelsen af forskellige typer af rådgivning efter adoptionen, samt adoptanternes indstilling til øget omfang af åbenhed i adoptionen. I perioden 1995-2005 anviste Adoptionsnævnet 226 børn til adoption, 84 % af de adspurgte adoptanter, valgte at besvare undersøgelsen, der dermed inddrager 189, ud af de 226 børn. Størstedelen af børnene opholdte sig på døgninstitutioner inden hjembringelsen til adoptivfamilien, mens kun 16% opholdte sig hos en plejefamilie. Kun 6% af børnene havde opholdt sig hos den biologiske familie inden ankomsten til enten plejefamilie eller døgninstitution (Adoptionsnævnet: 2007).

Undersøgelsen konkluderer blandt andet, at adoptanterne generelt oplever adoptiv børnenes trivsel som god, dog er ca. en fjerdedel af børnene i undersøgelsen blevet angivet som børn med fysiske, psykiske og/eller sociale vanskeligheder (Ibid).

Omkring to tredjedele af adoptanterne har modtaget rådgivning vedrørende disse aspekter. Generelt vurderes de fleste former for rådgivning positivt af adoptanterne, men samlet set har de værdsat rådgivningen fra familie og venner højest. Ikke overraskende er gruppen, der er mest utilfredse med rådgivnings mulighederne, familierne med børn der i dag har vanskeligheder. Samlet set har 40% af de adspurgte adoptanter savnet en række konkrete rådgivningstilbud efter adoptionen, gerne i form af adoptionsspecifik viden hos sundhedsplejersker og konkrete tilbud om psykologfaglig rådgivning fra en psykolog med stærk faglighed inden for adoptions- og tilknytningsproblemer. Hele 45% af de adspurgte har ligeledes givet udtryk for, at de forventer at få brug for rådgivning fremover (Ibid). Undersøgelsen giver nogle af de samme bekymringer og mangler ved systemet omkring danske adoptioner, som dem der fremkommer i specialets diskussion. Dog er en vigtig pointe at disse børn ikke er fjernet uden samtykke, og dermed er sagsforløbet en del anderledes end det adoptivfamilien i dette speciale har oplevet.

3.3.2 Rapport fra VIVE

I 2022 udgav VIVE ligeledes en rapport om danske adoptivbørns trivsel, der belyser tre emner: adopteredes udvikling og trivsel, stabilitet i adoptioner og åbenhed i adoptionsager. Undersøgelsen lægger sig dermed op ad adoptionsnævnets undersøgelse ovenfor på flere områder. Undersøgelsen viser blandt andet, at en stabil omsorgsrelation har stor betydning for tilknytningen. Derudover viser undersøgelsen, at adopterede i sammenligning med ikke adopterede børn oplever en højere grad af usikkerhed i tilknytningen til adoptivforældrene, men at denne med årene kan reduceres. Samtidig viser rapporten, at bortadopterede børn klarer sig bedre end anbragte børn, men værre end ikke adopterede børn. Undersøgelsen belyser ligeledes vigtigheden af støtte til adoptivfamilierne både før og efter adoptionen (Henze-Pedersen & Rasmussen: 2022)

3.4 Valg og Fravalg

I arbejdet med specialets genstandsfelt er der taget udgangspunkt i aftaleteksten, som det genstandsfelt specialet bygger sin undersøgelse på. Inddragelsen af eksisterende lovgivning er medtaget for at belyse, hvilke tiltag der i aftaleteksten er de mest drastiske ændringer. Her er tale om øget brug af bortadoptioner fra fødslen. Da specialet ligeledes fokuserer på aftaletekstens intentioner om at forbedre sagsbehandlingen, er disse også redegjort for i afsnittet. Specialet begrænser sig derfor fra at undersøge resterende initiativer, da disse ikke er relevante for besvarelsen af problemformuleringen og arbejdsspørgsmålene. Rapporterne inddrages, da de er en del af specialets genstandsfelt og benyttes som supplement til respondenternes pointer i analysen og diskussionen. Ved valget af disse rapporter ligger dermed et fravalg af andre rapporter. Der findes flere studierapporter, undersøgelser, forskningsartikler og udtalelser fra relevante organisationer, der ligeledes bidrager til den debat, specialet indgår i. Enkelte af dem indgår i diskussionen for at underbygge resultaterne, mens andre er fravalgt grundet manglende ressourcer.

De to udvalgte rapporter taler lige præcis ind i det specialet undersøger, derfor er det vurderet at disse er mest relevante og brugbare i specialets besvarelse af problemformuleringen.

Kapitel 4: Teoretisk ståsted

Specialet indeholder en diskursanalyse af aftaleteksten til reformen 'Børnene Først'. Diskursanalysen er udarbejdet på baggrund af Carol Bacchis "What's the problem represented to be" (WPR) metode, samt Norman Faircloughs begreber og tilgang til kritisk diskursanalyse. Teoriafsnittet starter ud med specialets teoretiske til- og fravalg, herefter vil Bacchis model blive præsenteret og gennemgået slavisk, efterfølgende gennemgås Faircloughs anskuelse af diskursbegrebet og hans tre-trins model. Teorierne vil herefter blive brugt side om side i specialets analyse.

4.1 Teoretiske til og fravalg

Da specialet ønsker at undersøge, hvilke forbedringer for udsatte børn og unge der forventes realiseret af aftaleteksten, med fokus på bortadoptioner og forbedret sagsbehandling, benyttes to diskursanalytiske teorier til at belyse, hvilke problematiseringer og effekter aftaleteksten producere. For derfra at kunne konkludere på hvilke initiativer og forbedringer der kan realiseres i praksis. For at teorierne ikke alene skal konkludere på dette, er respondenternes svar fra interviewene inkorporeret i analysen. Det teoretiske valg består af Carol Bacchis policyanalysemodel, da denne er med til at skabe en struktur for udarbejdelsen af specialets analyse. Derudover er analysemodellen oplagt, når specialet ønsker at undersøge aftaleteksten, da dette netop er en policy og dermed en tekst Bacchis analysemodel er lavet til at analysere. For at analysemodellen og dens begreber ikke skal stå alene, er Faircloughs begreb definition af diskurs, samt hans tre-trins model inddraget for at bidrage med et kritisk diskursanalytisk blik. Specialet afholder sig derfor fra at bruge andre diskursanalytiske teorier, da Bacchi og Fairclough samlet set er fyldestgørende for arbejdet med analysen og besvarelsen af problemformuleringen.

4.2 Carol Bacchi

Det grundlæggende i Bacchis policyanalyse er et forsøg på at afneutralisere et givent problem ved at gøre det implicite eksplicit, hvorved den analytiske opgave ligger i at frembringe dét, som ikke bliver sagt eller skrevet direkte.

Bacchi arbejder ud fra tre grundantagelser, som analysen i dette speciale ligeledes bygger på. antagelserne lyder således:

1. Vi er styret af problemforståelser og problematiseringer
2. Det er nødvendigt at undersøge og studere problematiseringerne gennem en analyse af problemrepræsentationen frem for problemerne i sig selv
3. Det er nødvendigt at stille spørgsmålstejn og dermed problematisere de problematiseringer, der fremlægges, dette gøres gennem en kritisk gennemgang af de præmisser og effekter, som fremkommer af problemrepræsentationerne (Bacchi, 2009: 25).

Det er nødvendigt at klargøre, hvad der menes med problematisering/problemforståelse ud fra Bacchis opfattelse. Begge dele er centrale begreber i WPR-tilgangen og betydningen er todelt. I de to første antagelser er der tale om, hvordan et givet emne opfattes som et problem, altså ved at identificere tankerne bag det pågældende styringsinstrument, hvor der i den tredje antagelse er tale om begrebet problematisering. Her stilles der kritisk over for problematiseringerne, som de fremlægges (Ibid: 30). I den forbindelse dækker problematisering således over to retninger, både over opgaven at studere og analysere repræsentationen af et problem, samt bestemte tankemønstre. Dermed menes det, at problemer opstår gennem problematiseringer og dermed er et produkt af en social proces, hvorved problemer ikke er neutrale eller naturlige, men diskursivt konstruerede.

I Bacchis første antagelse lægger hun sig op ad Foucaults begreb *governmentality*, hvilket er en sammentrækning af styring og mentalitet, der henviser til de måder, hvorpå der styres på, samt de rationaler, der ligger bag styringsformen. Bacchi trækker i de to andre antagelser på socialkonstruktivismen og Foucaults forståelse af diskurs, for at begrunde vigtigheden i at studere problemrepræsentationer. På enkelte områder adskiller de sig fra hinanden, da Bacchi forstår problematiseringer i et bredere perspektiv. Bacchi anerkender at enhver politisk beslutning eller reform konstruere en problematisering. Foucault mener derimod at problematiseringer er noget der igangsættes relativt sjældent på baggrund af sociale, økonomiske eller politiske processer (Ibid: 31). Bacchis anskuelse gør begrebet og tilgangen meget anvendelig i en policyanalytisk tilgang, som den specialet tilgår.

4.2.1 WPR-Modellen

Specialets formål med at fremhæve S-regerings- og aftalepartiernes intentioner med aftaletekstens indhold, realiseres ved brugen af Bacchis WPR-analyse. Modellen indeholder syv trin, der kan bruges på kryds og tværs, samt fravælges hvis de ikke er relevante for undersøgelsen. Specialet fokuserer derfor på følgende fem trin, da disse kan afdække de forståelser, logikker og fortællinger, der er med til at skabe problematiseringen på området. Fravalget af de resterende trin sker i kraft af, at disse ikke i lige så høj grad bidrager til besvarelsen af specialets problemformulering.

4.2.3 Implicitte problemrepræsentationer

Ifølge Bacchi er det nødvendigt at arbejde sig baglæns gennem et policyudspil for at finde de/det repræsenterede problem. Dermed kigges der på løsningsforslagene for at finde frem til det implicitte problem, der er repræsenteret i teksten (Bacchi & Goodwin, 2016: 21). Dermed er målet at identificere de underliggende problemrepræsentationer gennem løsningsforslagene, da disse i sig selv er et udtryk for en bestemt opfattelse af problemet. En policy består typisk af flere tiltag, hvorved der kan forekomme mere end én problemrepræsentation (Ibid: 20). Dette er tilfældet i aftaleteksten, specialet ønsker at undersøge, hvorved analysearbejdet starter med at klarlægge hvilke implicitte problemrepræsentationer, løsningerne i aftaleteksten blotlægger.

4.2.4 Logikker

Et andet af trinene i WPR-analysemodellen fokuserer på hvilke begrebslige logikker, der er en del af problematiseringen, herunder hvilke bagvedliggende holdninger og antagelser, der er indgroet nok i os til at der ikke stilles spørgsmålstejn ved disse (Bacchi: 2009: 5). Formålet med at adressere disse logikker er for at undersøge og identificere, hvordan disse understøtter en specifik problemrepræsentation, specielt de antagelser der er nødvendige for at problemet overhovedet kan forstås i sin sammenhæng (Ibid: 5). I arbejdet med logikker benytter Bacchi tre vigtige elementer: de binære elementer, nøgle koncepter og kategorier (Ibid: 7).

Når der er tale om de binære elementer, skal disse forstås som to modsatrettede elementer, hvor det ene element oftest opfattes som værende bedre eller vigtigere end det andet, fx offentlig overfor privat. Formålet er at identificere de logikker, der enten er med til at udvide

eller indskrænke forståelsen af problemet, men kan ligeledes være med til at identificere de elementer, som ikke nævnes, men som stadig er en del af det givne problem eller løsningen (ibid: 8).

Nogle Koncepter skal anses som åbne koncepter, hvor deres åbenhed består i, at vi hver især giver dem forskellig betydning, som eksempelvis "beskæftigelse". Nogle Koncepterne kan dog også være relativt åbne, hvis deres betydning har rødder i en historisk eller kulturel forståelse, der gør det svært at genkende deres oprindelse. Når Bacchi arbejder med nogle koncepter, er det for at identificere hvilke meninger disse tillægges (Ibid: 8).

Kategorier skal ifølge Bacchi forstås i forlængelse af nogle koncepter, da disse dækker over metoder til at opdele mennesker. I en analytisk sammenhæng, er det ikke nok blot at identificere disse, men derimod at fokusere på deres funktion i repræsentationen af problemet. Kategoriseringen af mennesker har stor betydning for, hvad og hvordan vi tænker om os selv og andre, og har dermed indflydelse på, hvordan vi positionerer os i forhold til hinanden (Ibid: 9).

4.2.5 Tavsheder & fortællinger

Bacchis WPR-model er ligeledes interesseret i det, der ikke bliver sagt. Dette trin er fokuseret omkring to spørgsmål. Det første er: "*Hvad er grænserne for de præsenterede problemforståelser?*" og det andet er: "*Hvilke problemrepræsentationer bliver gjort tavse eller mangler?*" (Ibid: 12). Specialet er ikke interesseret i at fremlægge alternative konklusioner til hvordan aftaleteksten kunne have udformet sig, men derimod undersøge hvordan problemrepræsentationen i aftaleteksten er med til diskursivt at afgrænse tekstens muligheder. Det andet spørgsmål har til formål, at undersøge de diskurser der bliver fortiet, herunder problematikken når binære forhold kommer til at skjule den kompleksitet, det er når et problem bliver fejl repræsenteret eller hvor løsningerne og problemstillingerne simplificeres. Ifølge Bacchi er identificeringen af de udeladte problematikker med til at identificere en praksis og de forhold, der har været med til at forme de problematikker, der rent faktisk fremkommer af teksten (Bacchi & Goodwin, 2016: 23). I arbejdet med de tavse problemstillinger får specialet mulighed for at indgå i en diskussion af, hvordan dette påvirker de involverede parter og dermed undersøge aftaletekstens effekter.

4.2.6 Effekter

Når Bacchi omtaler effekter, omtaler hun tre forskellige slags: Diskursive effekter, subjektiveringseffekter og levede effekter (ibid). Bacchi omtaler her de mulige effekter, der er af den magt, som S-regeringen udøver allerede ved diskurserne i aftaleteksten.

Når der tales om de diskursive effekter, er der grænser for, hvad der er meningsfuldt at sige og gøre inden for en bestemt diskurs (Ibid). Med det forstås at ved at problematisere og mobilisere et bestemt narrativ, fortier man ikke bare andre mulige fortællinger og diskursive formationer, man har ligeledes betydning for den politik, som kan finde sted.

Subjektiveringseffekterne og de levede effekter skal anses i forlængelse af de diskursive effekter, der - selv om de er nævnt adskilt - ikke ekskluderer hinanden, men nærmere griber ind i hinanden. Subjektiveringseffekten omhandler hvordan vi gennem forskellige policies gøres til en særlig form for subjekter (Bacchi 2009: 16). Aftaleteksten til reformen Børnene Først, er et godt eksempel herpå, da titlen på reformen allerede udskiller børnene som et særligt subjekt.

På trods af at subjektiveringseffekterne i høj grad er levede, fokuserer Bacchi med levede effekter på spørgsmål af materiel betydning. I relation til aftaleteksten, er det selvsagt at det har betydning for et barns liv, hvordan henholdsvis forældrene, staten og andre yder omsorg for dem. Det er dermed relevant for forståelsen af aftaleteksten at undersøge de levede effekter og hvilke instrumenter der lægges op til, for at få en forståelse for hvordan aftaleteksten påvirker området.

4.2.7 Selvrefleksivitet

Ifølge Bacchi er det vigtigt at selvanalyserer og reflektere over egne forudantagelser og baggrund, fordi vi ikke kan undgå selv at være påvirket af de bagvedliggende effekter og antagelser, da vi alle i nogen grad er formet af de problematikker vi undersøger (Bacchi, 2009: s. 19). Trinnet vil blive inddraget i slutningen af analysen, hvor specialet vil reflektere over egne forudantagelser.

I arbejdet med specialets analyse, arbejdes der ud fra ovenstående fem trin fra Bacchis WPR-model. Undersøgelsen tager udgangspunkt i, hvordan den øget sagsbehandling, samt brugen af bortadoptioner, uden samtykke præsenteres. Norman Faircloughs kritiske syn på

diskursanalyse og hans begreber inddrages ligeledes for at anskue aftaleteksten fra flere diskursanalytiske vinkler.

4.3 Norman Fairclough

Faircloughs version af kritisk diskursanalyse giver mulighed for at bruge sproglige analyser til at få historier om samfundets udvikling, samt at diskutere den måde vi taler på, som en del af den måde vi er sammen og lever på. Fairclough's egne meninger og kritikpunkter af samfundet er ikke noget man behøver at være enig i, for at benytte hans metoder og teorier. De er applicerbare på ethvert socialt problem, der har et diskursivt aspekt. Det er dog afgørende, at der er et socialt problem, da det er herfra at perspektivet udspiller sig. Fairclough benytter lingvistiske midler til at afsløre, afdække og diagnosticere et problem, med målet om, ved hjælp af analyser, at skabe en mulighed for at bidrage til mere demokrati, lighed og frigørelse (Fairclough: 2008).

Fairclough er forandret i en tradition, hvor han trækker på flere begreber indenfor lingvistik og filosofi; der er tale om et dialektisk perspektiv, hvor han ser diskurs som både konstruerende eller formende, og som er konstrueret af det sociale. For Fairclough anses det sociale ikke kun som en diskurs, men han erkender, at der eksisterer en materiel virkelighed af sociale praksisser, der rækker længere end det diskursive. Fairclough opererer med et skel mellem diskursiv og social praksis i tre-trins modellen², hvor diskursen er en del af det sociale, men det sociale har mere end bare diskursen at byde på. Han skelner ligeledes mellem diskurs som en abstrakt øvelse, der afdækker sprogbrug som social praksis i en bred forstand. Mere snævert ser han diskurs i en teknisk forstand, hvor diskurs er en måde at give betydning for erfaring fra et bestemt perspektiv (Fairclough: 2008).

Der er hos Fairclough tre måder, hvorpå semiosis optræder i social praksis. Ud over diskurserne i sin snævre forstand, som repræsentationer, inddeler han i stilarter og genre. Stilarterne optræder som sproglige måder at være på, mens genrer er måder at producere samfundsliv på, semiotisk set, altså måder at handle på. Eksempler herpå kunne være politiske interviews, hverdagsamtaler osv. (Ibid).

² Se afsnit 4.3.2 for visuel visning af modellen.

Stilarterne er interessante for vores identitet og selvet. Fairclough mener ikke at hele vores identitet er social, men erkender at en del af den er vores personlighed. Vi har dermed ikke kun semiotiske stilarter i kraft af vores positioner, men hver position udøves i forskellige stilarter og denne udøvelse har indflydelse på nogle aspekter af vores identitet. Dette kan ikke reduceres til den måde, hvorpå positionen er konstrueret i den pågældende praksis (Ibid).

Et centralt begreb hos Fairclough er interdiskursivitet, der defineres som “tekstens konstitution af forskellige diskurser og genrer”. Dette stammer både fra Bakhtins “intertekstualitetsbegreb”, hvor fokus er på tekstens komposition fra bidder af andre tekster, samt fra Halliday og Hasan’s tekstlingvistiske fokus på tekstens tekstur. Fairclough kombinerer dette med Foucaults “diskursformation”. Hos Fairclough er ordene mere åbne for konstant forandring og mere sprogligt konstruerede, da de ligeledes består af genrer, diskurser og stilarter, samt relationerne mellem disse (Ibid).

Fairclough lægger vægt på, at diskurser og genrer er relativt stabile konfigurationer, men at disse konstant udfordres i diskursive kampe om hegemoni. Her hiver Fairclough på Gramsci, der anser hegemoni, som organisering af samtykke, hvor hegemoni ikke udelukkende handler om rå undertrykkelse, men derimod om at skabe alliancer og integrere underordnede klasser igennem indrømmelser med henblik på at vinde deres samtykke (Ibid).

Hos Fairclough er spørgsmålet om magt og ideologi centralt, hvilket ligeledes er gældende hos andre kritiske diskursanalytikere, men Fairclough adskiller sig ved, at diskurser er ideologiske, hvis de bidrager til at opretholde dominansrelationer og skal bekæmpes med modmagt/moddiskurser. Modsat er magten hos Foucault noget produktivt og skabende og helt uundgåeligt, da den er bygget ind i alt hvad vi foretager os (Ibid).

Fairclough fokuserer på de hegemoniske kampe, som moddiskurserne kommer fra og dermed sættes konflikten i højsædet. Han har ligeledes arvet Habermas syn på at staten og markedet er undertrykkende for den mellem menneskelige kommunikation i livsverdenen, hvor magten ikke er velkommen. Dog mener Fairclough, at magten er positiv, hvis den gavner de svage (Ibid).

4.3.1 Begrebet diskurs

I henhold til Fairclough anses en diskurs som en empirisk samling af sociale praksisformer, disse er diskursive i det omfang, at de indeholder et semiotisk element. For Fairclough indeholder det diskursive alle former for skrift, tale, visualiseringer osv., som aktører benytter til at skabe mening og betydning. Dette indbefatter produktionen, spredningen og konsumption. Dog mener Fairclough, at der ligeledes findes andre ikke diskursive praksisformer, og at det er en objektivitet der afgør formen og indholdet af det diskursive felt (Torfing: 2013).

Fairclough bruger begrebet diskurs, mere snævert end det ellers benyttes i samfundsvidenskaberne, og bruges her når der refereres til mundtligt eller skriftligt sprogbrug. Begrebet diskurs bruges, hvor lingvister normalt har benyttet 'sprogbrug', 'parole' eller 'performance'. Fairclough anser begrebet diskurs som sprogbrug, som værende en form for social praksis mere end en rent individuel aktivitet, ej heller en simpel afspejling af situationsbestemte variable. Denne anskuelse har adskillige implikationer: for det første implicerer det, at diskurs både er en måde at handle på, en form hvor folk kan agere i forhold til verden og hinanden, samt en måde at repræsentere verden på. Dette syn på sprogbrug stammer fra lingvistisk filosofi og lingvistisk pragmatik, hvor fokuset langt hen ad vejen har været på individet (Fairclough: 2008).

For det andet implicerer det, at der er et dialektisk forhold mellem diskurs og sociale strukturer, samt mere generelt mellem sociale praksisser og sociale strukturer, der altså både er en betingelse for- og en effekt af førstnævnte. Diskurser formes og begrænses af sociale strukturer i den bredeste forstand og på alle niveauer; et par af dem er nævnt nedenfor (Fairclough: 2008, s. 17):

- Af klasser og andre sociale relationer på samfundsniveau.
- Af relationer, som er specifikke for specifikke institutioner såsom retsvæsen eller uddannelse.
- Af klassifikationssystemer.
- Af forskellige normer og konventioner både af diskursiv og ikke-diskursiv art.

Diskursive begivenheder varierer i graden af strukturel determination efter det specifikke sociale domæne eller de institutionelle rammer, som de genereres indenfor. Modsat er diskurs socialt konstrueret. Diskurs bidrager til konstruering af alle de dimensioner af social struktur, som direkte eller indirekte former eller begrænser diskursen, dermed anses diskursens egne normer og konventioner, såvel som de relationer, identiteter og institutioner der ligger bag dem (Fairclough: 2008).

Diskurs er en praksis, som ikke bare repræsenterer verden, men giver også verden betydning, konstruerer den og konstruerer den i mening (Ibid).

Diskurs har konstruktive effekter på tre områder.

1. For det første bidrager diskurs til at konstruere det man kan kalde sociale identiteter eller subjektpositioner.
2. For det andet bidrager diskurs til at konstruere sociale relationer mellem mennesker.
3. For det tredje, bidrager diskurs til at konstruere videns- og betydningssystemer.

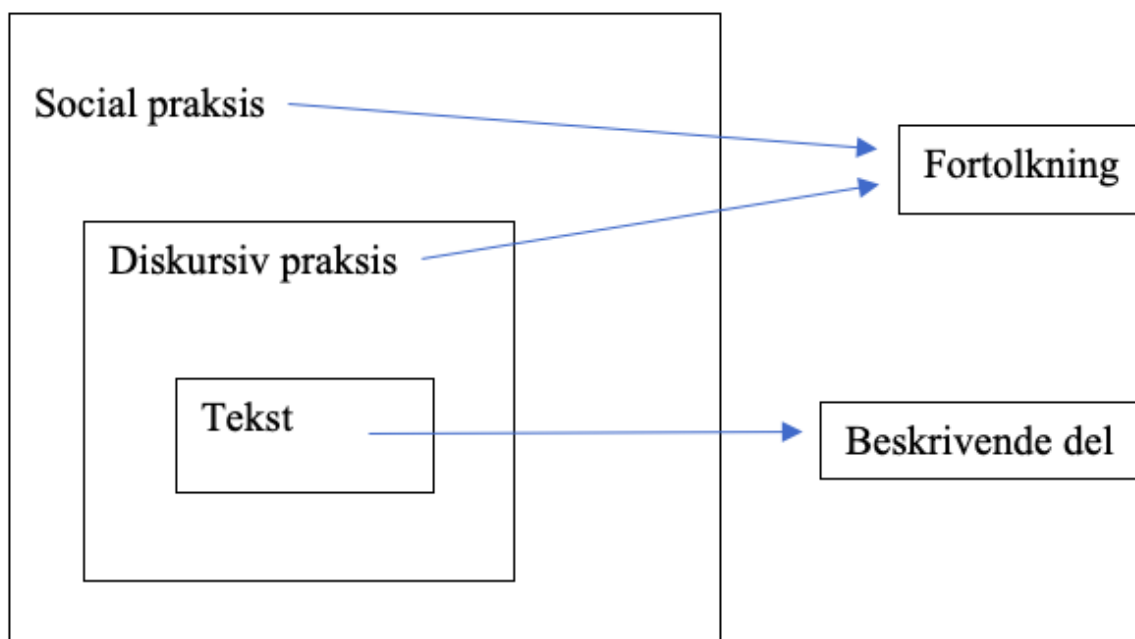
Disse tre effekter kan oversættes til sprogfunktioner og betydningsdimensioner, som både sameksisterer og interagerer i al diskurs. Fairclough bruger begreberne 'identitetsfunktion', 'relationsfunktion' og 'ideationelle funktion' (Ibid).

Identitetsfunktionen dækker over de måder, hvorved sociale identiteter opbygges i en diskurs. Den relationelle funktion omhandler hvordan sociale relationer mellem diskursdeltagere iscenesættes og forhandles (Ibid). Den ideationelle funktion vedrører måder hvorpå tekster giver betydning for verden og dens processer, enheder og relationer (Ibid).

4.3.2 Tre-trins modellen

I analysearbejdet, med Fairclough's tre-trins model, veksler man hele tiden mellem et fokus på den diskursive begivenhed og strukturen eller diskursordenen. Fairclough er opsat på at dokumentere den diskursive tendens eksistens i den empiriske virkelighed, blandt andet ved at diskutere dem ud fra konkrete eksempler. Han gør ligeledes meget ud af, at det ikke er muligt at læse ideologien eller diskursen direkte ud af teksten, da hver enkelt tekstfortolker inkorporerer sin egen baggrund og fortolkning i arbejdet med teksten. Der er derfor ingen direkte og enkel løsning på fortolkningsspørgsmålet (Fairclough: 2008).

Ifølge Fairclough omfatter metoden til diskursanalyse en sproglig beskrivelse af sprogteksten og en fortolkning af forholdet mellem de produktive og fortolkende diskursive processer og teksten i mellem. Derudover inddrager Fairclough forklaringen på forholdet mellem de sociale- og de diskursive processer. Særligt ved Faircloughs metode er koblingen mellem sociokulturel praksis og tekstens diskursive praksis. Der ses nemlig på, hvordan en tekst produceres eller fortolkes, samt i hvilken betydning de diskursive praksisser og konventioner fra diskursfølgen artikuleres sammen. Dette afhænger af arten af den sociokulturelle praksis herunder forholdet til allerede eksisterende hegemonier. Teksten formes af afsenderens diskursive praksis og efterlader en form for spor i teksten. Ligeledes er læserens forståelse påvirket af, hvordan disse spor fortolkes (Fairclough: 2010, s. 132). Tre-trins modellen er en illustration af denne tilgang og ses nedenfor.

Den inderste firkant omhandlende 'tekst', kaldes den beskrivende del og omhandler tekstanalyse. Den del, der omhandler de to andre firkanter 'diskursiv praksis' og 'social praksis', kaldes fortolkning (Fairclough: 2008).

Fairclough skelner derfor mellem tre analytiske niveauer, som det ses ovenfor. Tekst, der fremkommer gennem en kommunikativ begivenhed, diskursiv praksis, som involverer produktion, konsumtion og distribution, samt social praksis. Disse tre niveauer er sammenhængende, hvor tekster produceres i diskursive praksisser, og de diskursive praksisser indgår som del af en bredere social praksis (Ibid).

I arbejdet med Fairclough skal man i diskursanalysen fokusere på den kommunikative begivenhed og diskursordenen. En diskursorden er summen af de diskurser, genrer og stilarter, der findes indenfor et afgrænset socialt område (Ibid).

Diskurser anses som sproglige perspektiver på verdenen, mens genrer er en bestemt måde at handle sprogligt på. Stilarter er de identiteter, der figurerer inden for diskursordenen. Diskursordenen er domineret af en hegemonisk diskurs på området, men udfordres konstant af de alternativer, som eksisterer inden for denne diskursorden (Ibid).

Med udgangspunkt i Bacchis fem trin nævnt ovenfor og Faircloughs tilgang til kritisk diskursanalyse, vil aftaleteksten blive analyseret nedenfor.

Kapitel 5: Analyse

Fairclough benytter i første fase af sin tre-trins model en præsentation af teksten, som den beskrivende tekstanalytiske del. Specialets analyse starter derfor ud med en præsentation, inden Bacchis trin gennemgås og suppleres af Faircloughs begreber.

Aftaleteksten til Børnene Først er vedtaget mellem den daværende S-regeringen, Venstre, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre, Enhedslisten, Det konservative Folkeparti, Liberal Alliance, Alternativet og Kristendemokraterne, og er dermed vedtaget med et bredt flertal (Aftalepartierne).

Aftaleteksten indledes med at klarlægge formålet med teksten. Her lægges der vægt på, at alle børn har ret til en god start i livet, hvilket er gennemgående i hele teksten og tydeligt fremgår af citaterne brugt videre i denne analyse. Socialrådgiverne omtales som henholdsvis IP I, IP II og IP III i den videre analyse og diskussion.

Som det fremgår af kapitel 3, er 'Børnene Først' en videreudvikling af Barnets Reform, derfor er socialrådgiverne spurgt ind til deres holdning til en ny reform på området, og de svarede således:

IP I: *“Der er noget som fungerer og noget fungerer ikke, så det kommer an på hvad og hvordan de vil ændre på det.”*

IP II: *“Det har udviklet sig lidt, men overordnet set så synes jeg egentlig at det er godt. Jeg synes ikke, at der er noget galt med kapitel 11 i serviceloven, i sig selv, jeg synes udfordringen er når man ikke anvender den frihed og kreativitet i opgaveløsningen, som den skal åbne for, også virker den jo ikke rigtig efter hensigten.”*

IP III: *“Jeg er positiv omkring det, jeg synes jo der er mange spændende tanker i den nye reform, som jeg godt kan se kan være en forbedring i mit arbejde. Men vi er ikke helt skarpe på hvad det kommer til at betyde i praksis, så man er jo altid lidt skeptisk”*

Overordnet set er de tre socialrådgivere forbeholdne men positive stemt for en ny reform på området, men selv om de er bekendte med aftaleteksten, er de stadig i tvivl om, hvordan initiativerne vil fungere i praksis, da Barnets Lov ikke er vedtaget endnu. Formålet med at spørge socialrådgiverne om deres overordnede holdning, er for at have en ide om, hvorvidt deres opfattelse af aftaleteksten bygger på en åbenhed for nye reformer, og dermed ikke er præget af en forudantagelse om at reformen er unødvendig og ubrugelig i deres hverdag, da dette kan påvirke, hvordan de læser og anser aftaleteksten. Fairclough mener, at læserens forståelse af teksten er påvirket af læserens egen baggrund og fortolkning, dermed er det relevant at undersøge socialrådgivernes åbenhed vedrørende aftaletekstens udformning. Specialets egne refleksioner vedrørende dette uddybes i afsnit 5.5.

Analysens videre opbygning bygger på trinene fra Bacchis analysemetode, hvorved hvert af de udvalgte trin vil blive gennemgået slavisk. Analysen anskues med Faircloughs kritiske briller og suppleres af hans begreber. Derudover bliver citater fra interviewene og pointerne fra kapitel 3 inddraget, for at besvare specialets problemformulering, samt underbygge den diskursanalytiske undersøgelse.

5.1 Problematismen

Specialet tager udgangspunkt i to af aftalepartiernes intentioner i aftaleteksten, ønsket om øget brug af bortadoptioner og den forbedrede sagsbehandling. Når Bacchi adresserer en problematik, startes der bagfra, ved at se på løsningerne. Når der er tale om øget brug af bortadoptioner, kigges der derfor på løsningsforslag som *“(…) vi vil hjælpe flere af de mest udsatte børn og unge tidligere og bedre end i dag.”* (Social- og Ældreministeriet: 2021, s. 1).

og “(...) vi skal sikre, at færre udsatte børn bliver udsatte voksne. Det kræver at udsatte børn og deres familier opdages i tide og hjælpes ud fra princippet om den rette hjælp til den rette tid” (Social- og Ældreministeriet: 2021, s. 1), for at kunne fastlægge, hvilken problematik der i bund og grund er tale om. Med disse løsningsforslag tegner der sig et billede af, at aftalepartierne anser problemet for at være, at for mange børn vokser op i plejefamilier og på institutioner eller lignende, i stedet for fra starten at blive givet et nyt og blivende hjem. Samtidig siges det, at systemet og de anbringelsesmuligheder, vi har i dag, ikke er den bedste løsning for disse børn, og deri ligger en problematisering af anbringelsessteder, plejefamilier og børn der vokser op ude for hjemmet. Løsningsforslag som *“Af hensyn til barnets bedste forpligtes kommunen til altid at overveje adoption af nyfødte, der anbringes ved fødslen.”* (Social- og Ældreministeriet: 2021, s. 8) og

“Den første tid i et barns liv er af stor betydning for barnets videre udvikling. Derfor gives der mulighed for at træffe afgørelse om bortadoption, før barnet bliver født, så barnet straks ved fødslen kan komme med sin adoptivfamilie hjem uden først at skulle anbringes i en midlertidig plejefamilie. De børn, hvor en beslutning om adoption kan træffes før fødslen, er børn hvis forældre har en så begrænset omsorgsevne, at de aldrig vil kunne tage vare på barnet, og barnet derfor vil skulle bortadopteret.”
(Social- og Ældreministeriet: 2021, s. 7)

vidner om et system der ikke reagerer hurtigt nok, og hvor børnenes liv ville forbedres af en bortadoption. Samtidig vidner det sidste citat om, at socialrådgiverne skal have lovgivningen og værktøjerne til at igangsætte bortadoption fra fødslen, netop fordi aftalepartierne anser børn der er anbragte hele deres barndom, som en problematik der kan løses ved hjælp af tidlig bortadoption. Med Bacchis metode ses det tydeligt, at det er en gennemgående problematik for aftalepartierne, at børn vokser op i et system med anbringelser og midlertidige plejefamilier, i stedet for i en ny blivende adoptivfamilie. Som nævnt i kapitel 3, er det netop denne problematisering der adskiller sig mest fra den eksisterende lovgivning på området, tanken om at løsningen på udsatte børn og unges problematikker, er en bortadoption fra fødslen, adskiller sig fra den eksisterende tanke om, at relationen til de biologiske forældre er en vigtig faktor i børnenes trivsel. Rapporten fra VIVE konkluderer, at bortadopterede børn klarer sig bedre end anbragte børn, men stadig dårligere end ikke udsatte børn, der vokser op hos deres biologiske forældre. Børnene i denne rapport er bortadopteret efter fødslen, og derfor har flere af dem været placeret i midlertidige anbringelser, inden de er

ankommet til adoptivfamilien (VIVE: 2022). Det er svært at sige om de ville havde klaret sig endnu bedre, hvis de var bortadopteret direkte fra fødselsgangen, men aftaletekstens intentioner ønsker at sikre, at barnet ikke skal midlertidigt anbringes inden bortadoptionen, med håbet om at dette vil forhindre uønskede effekter senere hen. Adoptanten sætter i følgende citat fokus på, hvordan bortadoptionen og den midlertidige anbringelse hos en plejefamilie har påvirket deres datter:

“Fælles for dem alle sammen (bortadopterede børn) er, at det ikke er en optimal måde at starte livet på, mennesker er sådan skruet sammen, at når de bliver født, skal de være hos deres mor hele tiden lige fra start. Bare det at vores datter har været væk to timer ved vi gør skade. Så når man bortadopterer børn uanset hvad omstændighederne måtte være, så påfører man barnet et traume. Man ved at barnet tager skade helt ind i nervesystemet, helt fysisk og det sidder i barnet hele livet (...) Så kommer hun hen til en plejefamilie som uden tvivl vil sige de har givet hende 100% af alt de havde, det tror jeg også de på deres måde har, men ikke desto mindre har de vidst fra start af, at der kommer en dag hvor de skal give slip på hende.”

Ifølge adoptanten kan det ikke undgås at barnet får et traume, når det fjernes fra sin mor, ligegyldigt hvornår det er tilfældet. Når der spørges videre ind til adoptioner fra fødslen, der spare barnet fra at komme ud i en midlertidig plejefamilie, svare adoptanten således: *“Jeg synes det giver mening, at man springer alle de skift over man kan, og hvis det er afklaret på forhånd, at det her barn skal tvangsfjernes når det er født, så skal man også gøre det når det bliver født, det handler om at få skabt tilknytning så hurtigt som muligt og skabt ro.”*. Adoptanten er dermed enig i aftalepartiernes intention om færrest mulige skift og pointerer det vigtige i at få skabt tilknytningen så tidligt som muligt for at skabe den ro i barndommen som aftalepartierne ønsker.

Fairclough anskuer som nævnt diskurs, som en samling af sociale praksisformer, hvilket implicerer, at diskurs både er en måde at handle på og en form, hvorved folk kan agere i henhold til verden og hinanden på, samt en måde at repræsenterer verden på (Fairclough: 2008). Dermed medvirker opstillingen af løsningsforslagene i aftaleteksten til en social praksisform, der dikterer hvordan vi som samfund skal forholde os til de problemstillinger, der frembringes af Bacchis metode, samt hvordan samfundet/læseren skal agere i henhold til udsatte familier. I det følgende citat omtales en 'almindelig' familie, hvilket repræsenterer en

anskuelse af verdenen, hvor udsatte børn og unge ikke lever et 'almindeligt' liv, men derimod befinder sig i en anden skildring af verdenen end den læseren kategoriserer som 'almindeligt'.

På side 12 i aftaleteksten skrives følgende: *“(...) vil aftalepartierne give alle udsatte børn og unge anbragt på en institution mulighed for at opleve, hvad det vil sige at være en del af en almindelig familie.”*

(Social- og Ældreministeriet: 2021, s. 12). Dette er med til at understøtte ovenstående problematisering, da aftalepartierne her ligger op til at anbragte børn mangler følelsen af en 'almindeligt' familie. Det antages at aftalepartierne med "almindeligt" mener en blivende familie med forældre, biologiske eller adoptiv. Deri ligger igen en problematisering af anbringelsesstederne, som de er i dag, da aftalepartierne udtrykker et behov for en bedre løsning, samt at det bedste for børn og unge er det, som de kategoriserer som en almindelig familie.

Når løsningsforslag som

“Det faglige skøn hos dygtige medarbejdere skal veje tungere, og der skal i højere grad tages udgangspunkt i det enkelte barns ønsker og behov. Aftalepartierne er derfor enige om at gennemføre regelforenklinger, med den klare intention, at skal sikre mere fleksibilitet og tillid til sagsbehandlerne med henblik på at skabe højere kvalitet og større nærhed i indsatsen for de børn og familier, der har brug for støtte.”
(Social- og Ældreministeriet: 2021, s. 13).

og

“Ved at luge ud i unødige procesregler og skabe større fleksibilitet i reglerne, gives der mere plads til den faglige vurdering hos dygtige sagsbehandlere og mulighed for at prioritere ressourcerne til de mere komplekse sager. Således at der flyttes tid og ressourcer fra dokumentation til relationen med barnet og familien.” (Social- og Ældreministeriet: 2021, s. 13)

italesættes, vidner det om en problematik med det sagsarbejde der udføres i dag. Aftalepartierne skriver direkte, at de ønsker at forbedre sagsbehandlingen, men løsningsforslagene beskriver en problematik om skiftende sagsbehandlere, manglende stabilitet og for lidt relationsarbejde. At specialet derfor tager udgangspunkt i disse problematikker, anses for relevant, samtidig med at de to problematikker overlapper

hinanden. Den forbedret sagsbehandling, skal ved brugen af flere bortadoptioner fra fødslen sikre et mere stabilt og trygt hjem for udsatte børn og unge. Aftalepartiernes udtalelser problematisere derimod ikke socialrådgivernes arbejde, tværtimod vidner citaterne om en høj grad af tillid til de fagprofessionelle for eksempel da de omtales som dygtige, og der fokuseres på at regelforenklingerne skal gøre plads til at socialrådgiverne arbejder med mere fleksibilitet.

Det fremgår ikke direkte af aftaleteksten hvilke procesregler, de ønsker at forenkle eller fjerne. Når de tre socialrådgivere bliver spurgt ind til unødvendige procesregler, antager de alle tre at der er tale om handleplaner, graden af notatpligt og journalisering. Hertil udtaler IP I følgende: *“Hvis en handleplan forstås som en procesregel, kunne det hjælpe at tænke handleplanerne anderledes. Jeg oplever det mere som en “skal opgave” frem for en “det giver mening opgave”. Fordi du kan ikke følge op på en sag, hvis ikke du har dokumenteret det i journaliseringsystemet.”*. IP I ser dermed ikke handleplaner som en unødvendig procesregel, men udtrykker et behov for nytænkning i brugen af dem. Derudover kan aftaletekstens ønske om mere fleksibilitet komme IP I tilgode, hvis handleplanerne må bruges i sager, hvor disse giver mening, frem for at være et krav i sagsbehandlingen, som de er i dag. IP II deler samme overbevisning i forhold til, at handleplanerne i dag ikke benyttes efter bedste hensigt, men udelukkende laves fordi det er et krav, om dette siger IP II følgende: *“(…) det er de her dokumentations- og administrations krav det primært er kommet til at handle om, for ikke at få røde anmærkninger, så det bliver ikke anvendt aktivt som sociale arbejdsredskaber”*. Specialet spurgte videre ind til hvorfor handleplanerne ikke benyttes som et socialt arbejdsredskab, hertil svarede hun: *“Altså jeg har siddet sammen med borgeren og lavet undersøgelser, siddet sammen med borgeren og lavet handleplaner, og i dag oplever jeg ikke, at man får lov at bruge tid på det, så det bliver sådan nogle der lige bliver lirket af, også bliver det sendt i høring.”*. Dermed er aftalepartiernes intention om mere fleksibilitet og nærvær med borgeren netop dét IP II efterspørger, da handleplanerne ikke anses som unødvendige, men tiden og ressourcerne til at benytte disse som et værktøj i sagsarbejdet mangler. IP II opsummerer:

“Så jeg syntes faktisk ikke, at der er noget galt med reglerne, men jeg synes der er noget galt med måden de bliver anvendt på. For hvis man laver en god handleplan, i samarbejde med borgeren, hvis man laver en god undersøgelse, så kan borgeren allerede genkende sig selv undervejs og de føler, at de bliver repræsenteret grundigt i

undersøgelsen også har man jo tillid, gensidighed og respekten, også selv om man kan være uenige i vurderingen. Derfor er de der ting som arbejdsredskaber utrolige nyttige sammen med borgeren. Så jeg syntes ikke der er noget galt med dem, jeg syntes administrationen af dem, og det med at de er blevet et nødvendigt onde, man skal sætte hak ved og ikke et reelt socialfagligt arbejdsværktøj gør dem unødvendige.”

Både IP I og II kan dermed se værdien i handleplaner, og ønsker dermed ikke, at de skal fjernes, men derimod benyttes mere aktivt i sagsarbejdet når det giver mening.

IP III er ikke uenig i IP I og II's syn på procesregler og forenklingen af disse. Når IP III spørges ind til, hvorvidt hun oplever for mange unødvendige procesregler i sit arbejde svarer hun således: *“Ja det tror jeg er svært at svare nej på, men jeg syntes også, at jeg med årene kan se nødvendigheden i at have de her regler, så altså der kunne godt være færre, men jeg ser også nødvendigheden i at have dem, men der er mange unødvendige, det kan vi godt gøre bedre.”* IP III sætter her ord på en pointe der ikke fremgår af aftaleteksten. For det første er procesreglerne ikke konkretiseret, derudover foreligger der ikke en vurdering i, hvorvidt disse er nødvendige for at sikre ensartethed i sagsbehandlingen, retssikkerheden og så videre.

Et andet løsningsforslag, der problematiserer sagsbehandlingen, lyder således: *“Børn har ret til kontinuitet og færre sagsbehandlerskift. I Barnets Lov skal der derfor være et princip om færrest mulige voksne myndighedspersoner omkring barnet, så barnet og familien så vidt muligt møder kendte ansigter i behandlingen af deres sag.”* (Social- og Ældreministeriet: 2021, s. 8). Her belyser aftalepartierne et problem ved skiftende sagsbehandlere og et ønske om, at børnene bliver mødt af kendte ansigter i deres sagsbehandling. Det eneste forslag, der foreligger til at løse denne problematik, er et princip i Barnets Lov. Dog udtaler IP I følgende: *“Altså faktisk kan man jo ret nemt gøre sagsbehandlingen bedre ved at have færre sager.”* Senere tilføjede hun: *“Så skal man nok kigge på lønnen, mindre pres i afdelingerne og mere i løn så var der nok mindre udskiftning.”* IP I mener altså ikke, at et princip om færre procesregler og færrest mulige myndighedspersoner kan stå alene, i forhold til at mindske udskiftningen af sagsbehandlere, i børnenes sager. Derimod udtrykker hun et behov for at se på socialrådgiveres sagsstamme og arbejdsmiljø.

Et klart budskab i aftaleteksten er, at børnenes behov skal sættes først. De skal høres bedre og have den rette hjælp, og dette kommer blandt andet til udtryk på side 5:

“Vi skal stå på børnenes side, så snart vi opdager svigtet. Det gør vi ikke, hvis vi starter nederst på “indsatstrappen” fremfor at give den rigtige indsats fra start. For eksempel ser nogle kommuner en anbringelse som absolut sidste udvej og et tiltag, der først tages i brug, når alle andre muligheder er udtømte. Aftalepartierne er enige om, at udsatte børn skal have den rigtige hjælp fra start - også når en anbringelse er dét, der vurderes at være det bedste for barnet.” (Social- og Ældreministeriet: 2021, s. 5).

Løsningsforslaget, der bundet ud i at flere anbringelser skal finde sted fra fødslen, understøtter begge problematiseringer ovenfor. Først og fremmest, at for få udsatte børn og unge bortadopteres fra fødslen, og dermed ikke får den rette hjælp fra start. Samt at socialrådgivernes arbejdsgange skal ændres, sådan at man fremadrettet ikke anser en anbringelse som sidste udvej. Denne nytænkning af anbringelser er endnu et af de initiativer der gør op med eksisterende praksis og lovgivning på området, jf. kapitel 3.

Da IP III spørges ind til hvorvidt hun anskuer anbringelser som sidste udvej, udtaler hun følgende:

“Det syntes jeg ikke at jeg gør, og jeg synes ikke altid at en anbringelse er en dårlig ide, jeg synes at man kan tænke anbringelser på mange måder, det kan også være et år på efterskole, et pusterum i noget netværk for en periode, det kan være mange ting, og det er faktisk nogle af de fleste anbringelser jeg har, og i visse sager er det, det vi tyer til først. Men jeg forstår hvad de mener, og det er jo det der med at arbejde ud fra det der er mindst indgribende og det gør vi jo også, selvfølgelig, men det er for lige at gøre det lidt nyanceret og at en anbringelse ikke nødvendigvis behøver at være en dårlig ting, men i de sager hvor det er komplekst har vi oftest også prøvet alt muligt andet inden.”.

IP III trækker her på betydningen af hvad en anbringelse er, og hvor mange forskellige variationer de kan komme i, dog udtrykkes ligeledes, at der i de mest komplicerede sager arbejdes efter proportionalitetsprincippet og dermed ud fra mindst indgribende foranstaltning. Det må antages, at ønsket om at ty til anbringelser tidligere og hurtigere end førhen, omhandler sager af en vis kompleksitet og dermed ikke, når der er tale om for eksempel et år på efterskole. IP II udtaler til samme spørgsmål følgende: *“Vi er nødt til at være opmærksomme på, at enhver anbringelse er en traumatiserende oplevelse i en eller anden grad. Det er fandme en voldsom ting, og det skal vi jo kun gøre hvis der ingen anden udvej er,*

så på den måde ja, så er det sidste udvej.”. IP II fremsætter et fokus der ikke bringes i aftaleteksten, nemlig fokuset på hvad en anbringelse i bund og grund er for et barn; det er et voldsomt indgreb og derfor anses det på nuværende tidspunkt som sidste udvej.

Aftaletekstens intention om at en anbringelse ikke skal være sidste udvej, vidner altså om et skift i anskuelsen af anbringelsessager og tilgangen til disse jf. kapitel 3.

5.1.1 Opsamling

Med Bacchis undersøgelsesmetode, hvor problematiseringen findes i policyens løsningsforslag, ses det tydeligt, at aftaleteksten problematiserer en barndom præget af skiftende sagsbehandlere, anbringelser og manglende stabilitet. Ligeledes er fokus på socialrådgivernes arbejde, hvor mængden af procesregler fjerner ressourcerne og tiden fra det egentlige arbejde med borgeren. Samt at socialrådgivernes indgangsvinkel i forhold til, hvorvidt anbringelser anses som sidste udvej, skal ændres, for at den rette hjælp ydes tidligst muligt. Overordnet set deler socialrådgiverne mange af aftaletekstens intentioner og ønsker selvsagt ligeledes, at yde den rette hjælp til den rette tid. Løsningsforslagene medvirker til en social praksisform, der ifølge Fairclough er med til at diktere hvordan vi som samfund og læser, skal forholde os til de problemstillinger, der frembringes af Bacchis metode. Ligeledes til hvordan socialrådgiverne skal tænke udsatte børn og unge, samt hvordan de skal agere i anbringelsessager. Problematikkerne frembragt af Bacchis analyse understreger det paradigmeskifte i anskuelsen af anbringelsessager der fremkom i kapitel 3, og fremhæver klart at intentionen om øget brug af bortadoptioner er en radikal ændring i reformerne på området. Adoptanten bidrager i den forbindelse med en pointe om, at bortadopterede børn udsættes for et traume, der følger dem langt ind i livet, og alligevel er der intet i aftaletekstens initiativer vedrørende støtte eller vejledning til adoptivforældre og børn.

5.2 Logikker

Ud fra Bacchis begreber ønsker specialet at undersøge, hvilke logikker der fremkommer af aftaleteksten. Logikkerne er centrale for Bacchi i forståelsen af, hvordan problemforståelserne kommer til at virke. Der tages derfor fortsat udgangspunkt i problematikkerne vedrørende øget brug af bortadoptioner, samt forbedret sagsbehandling. Undersøgelsen af logikkerne tager udgangspunkt i citaterne benyttet ovenfor og suppleres af Faircloughs begreber, samt pointer fra socialrådgiverne og adoptivfamilien.

5.2.1 Binære elementer

Ønsket om at bortadoptere i stedet for at anbringe fra fødslen, skaber en binær konstruktion af “den gode anbringelse” og “den dårlige anbringelse”, hvor opholdssteder og plejefamilier repræsenterer den dårlige anbringelse og bortadoptioner repræsenterer den gode anbringelse. Dermed opstår et binært forhold mellem de to løsninger, hvor aftalepartierne legitimerer den permanente løsning frem for en løsning, hvorpå der er en chance for, at barnet kan hjemgives til den biologiske familie. Dermed siges det også, at socialrådgiverne som myndighedspersoner tillægges en ekspertviden, der giver dem hjemmel til at vurdere, hvorvidt forældrene aldrig kommer til at besidde forældrekompetencer i en sådan grad, at de i fremtiden kan have en rolle i barnets liv. Derudover tegner adskillelsen et billede af at bortadoptioner udelukkende er godt for barnet, fordi en stabil adoptivfamilie tillægges en logik om at denne er bedre end anbringelser, hvor barnet i visse tilfælde stadig har relation til de biologiske forældre. Ifølge Fairclough er diskurs en praksis, der ikke udelukkende repræsenterer verdenen, men ligeledes er med til at give den betydning, ved at konstruere den (Fairclough: 2008). I dette tilfælde er det binære element i ‘gode’ og ‘dårlige’ anbringelser med til at konstruere, hvordan læseren anskuer denne problematik, og dermed repræsenterer adskillelsen ikke blot verdenen som den er i dag, men giver den en ny betydning ved at konstruere en diskurs om at bortadoptioner er den nye gode anbringelse.

I interviewene med socialrådgiverne, bliver de spurgt ind til, hvorvidt det er muligt at vurdere forældrenes forældrekompetencer allerede før barnet er født, samt om hvorvidt det er muligt at vurdere, at forældrene ikke på sigt kan tilegne sig tilstrækkelige kompetencer. Hertil svarede IP I *“Ja, det kan godt lade sig gøre. Nu har vi to og de er ret ligetil, fordi de er så ekstremt psykisk syge og ekstremt belastede og har så lidt indsigt og alt muligt, altså de er VIRKELIG dårlige, det er de dårligste af de dårlige... Selvom de er dårlige er det ikke altid at de er dårlige nok, de her er dårlige NOK.”* IP I understreger her, at der kan være tilfælde, hvor man ikke er i tvivl om, at forældrene besidder så dårlige forældrekompetencer, at der ikke er udsigt til at barnet på noget tidspunkt kan hjemgives efter en anbringelse, og derfor kan en bortadoption i dette tilfælde være en mulighed. IP I klarlægger her, at det kun er i de

yderste tilfælde, at en bortadoption er mulig - det kræver ikke bare lav forældreevne, det kræver ikke eksisterende forældrekompetencer.

Til samme spørgsmål svarer IP II: *“Ja altså, ved adoptionssager skal det være så tydeligt, der er jo en grund til at man tænker bortadoption frem for anbringelse, det vil sige at der jo er nogle udfordringer der er så tydelige og alvorlige at det ikke virker realistisk, og det får man bekræftet ved to autoriseret psykologer og deres prognosevurdering, og når de laver den, laver de også en ekstra grundig forældrekompetence vurdering, for man skal dælme prøve at spå så kvalificeret som muligt.”*. IP II mener ligeledes, at det er muligt at vurdere forældrenes kompetencer før barnet er født, men omtaler også vigtigheden i at vurderingen er korrekt, da en bortadoption er en bindende anbringelse, hvor barnet ikke kan hjemgives på et senere tidspunkt. Hun omtaler det som en spådom, hvilket det i og for sig er, dog begrundet af relevant fagligt personale. IP I og IP II er dermed enige i at bortadoptioner kan være den bedste mulighed i de helt kritiske tilfælde, men samtidig kræver det manglende forældrekompetencer i en sådan grad, at disse aldrig forbedres. Dermed kan man ikke skildre de gode og dårlige anbringelser så sort og hvidt, men IP I og IP II er enige med udspillet i at den rette hjælp i den rette sag er nødvendig. Selv om bortadoptionerne lukker af for mulighederne for hjemgivelse, kan både de biologiske forældre og barnet fra de er 12 år, søge om samvær/kontakt jf. kapitel 3. Det vidner om at aftaleteksten alligevel anerkender vigtigheden i, at barnet har mulighed for at have en relation til dets biologiske ophav. Dog har ingen biologiske forældre fået tildelt samvær efter ansøgningen i disse bortadoptioner, hvilket fremgår af kapitel 3. Adoptanterne vandt ligeledes sagen om samvær, da deres datters biologiske forældre i første omgang søgte om den, men sagen tages op endnu engang, da de biologiske forældre igen har søgt om samvær. Den sag er der endnu ikke faldet dom i, og dermed vides det ikke om udfaldet i denne omgang bliver anderledes.

En anden binær konstruktion, der fremkommer af aftaleteksten, er opdelingen af “stabil barndom” og “ustabil barndom”. Ordet stabil bruges, som nævnt i citaterne ovenfor, både når der tales om bortadoptioner og forbedret sagsbehandling. Den stabile barndom, repræsenterer en barndom med færrest mulige skift i myndigheds personer og en blivende familie. Hvor en ustabil barndom repræsenterer skiftende anbringelsessteder, socialrådgivere og sat på en spids relation til de biologiske forældre. Det er nemt at koble en logik på, at børn fortjener en stabil opvækst og at dette er vigtigt for barnets velvære, når det er sagt, så tillægger aftaleteksten

den permanente anbringelse en logik om at dette er bedst for barnet, netop ved at koble den på stabiliteten, der går igen gennem hele teksten. Havde fokuset i teksten været anderledes, kunne logikken om en stabil barndom været knyttet op på forholdet til den biologiske familie, men da aftaleteksten lægger op til at sætte børnene først og øge brugen af bortadoptioner frem for forebyggende indsatser i familierne, er dette ikke tilfældet. Når adoptanten spørges ind til den stabilitet, der manglede i deres datters første leveår, og hvordan dette har påvirket hende, svarede adoptanten følgende:

“Hun har meget meget svært ved at blive efterladt. I lang tid skulle vi forsikre hende om at vi bliver her, der kommer ikke nogen og tager dig og fx hvis vi skulle hjem til farmor og farfar, skulle vi gøre et stort nummer ud af at forklare hende, at vi skal være der i to timer og spise aftensmad, når vi har spist skal vi hjem igen og du skal ikke blive der. Og omvendt når vi havde gæster, så forklarede vi hende, at når de gik, skulle hun blive hjemme. Og helt til at starte med skulle man huske at sige hvis man gik ovenpå på toilettet og sige, at når jeg er færdig med at tisse kommer jeg ned igen. Det er sådan det er! Og det er stadig sådan, det er et stykke af vejen, der er også sket rigtig meget, nu er hun også over seks år, men det er den samme angst, der er inden i hende.. man kan kalde det separationsangst.”

Adoptanten sætter ord på, hvad de mange skift i omsorgspersoner i datterens første leveår har medbragt af angst og særlige behov for stabilitet og forsikring om, at hun nu er der, hvor hun skal blive. I dette tilfælde er bortadoption altså ikke lig med en stabil barndom. Der ligger et stort arbejde for adoptivfamilierne i at skabe den stabilitet og en stor anerkendelse og forståelse af barnets traume for at kunne hjælpe det godt videre i livet. Rapporten fra Adoptionsnævnet viser ligeledes, at en stor del af de adspurgte respondenter har haft, eller forventer i fremtiden, at få behov for støtte blandt andet i form af psykologhjælp til at bearbejde det traume adoptionen har påført dem jf. kapitel 3.

Når der er tale om at forbedre sagsbehandlingen, skabes der en binær konstruktion mellem “god sagsbehandling” og “dårlig sagsbehandling”. Her repræsenterer mere relationsarbejde og færre procesregler den gode sagsbehandling, hvorimod procesregler og mindre fleksibilitet repræsenterer den dårlige sagsbehandling. Hvorved der opstår en logik om at socialrådgiverne kan udføre deres arbejde bedst muligt, hvis tiden bruges på familierne i

stedet for på procesregler. Om den øget brug af relationsarbejde udtaler IP III følgende: *“Jeg kan godt lide relationsarbejdet og er med på, at det ikke skal fylde for meget, men jeg er glad for at det får lov at fylde igen. ”Det handler om at finde en balance, og det kan vi jo godt lide, og det er også det vi er trænet i.”* IP III tillægger dermed samme logik, at relationsarbejdet er vigtigt for den gode sagsbehandling og en del af det arbejde, man som socialrådgiver er trænet i. Hun ser dermed positivt på aftalepartiernes ønske om, at gøre plads til mere relationsarbejde i sagsarbejdet. IP II deler holdningen til mere relationsarbejde, og dette kommer til udtryk her: *“Relationsarbejde er jo fuldstændig fantastisk, jeg synes jo at rigtig meget af det Børnene Først taler ind i er etik, som jo er god sagsbehandling.”*. Socialrådgiverne deler dermed aftaletekstens logik om god og dårlig sagsbehandling på dette punkt.

5.2.2 Nøgle Koncepter

Begreber som “udsatte” og “kvalitet” går igen gennem hele aftaleteksten, hvorved de fungerer som nøgle koncepter, der ifølge Bacchi er begreber, der kan hjælpe til at frembringe underliggende logikker.

På intet tidspunkt præciseres det, hvad aftalepartierne ligger i begrebet udsat. Dog bruges ordet 69 gange i aftaleteksten. Ordet bruges både når der er tale om familier, børn, unge og voksne (Social- og Ældre Ministeriet: 2021). Umiddelbart fremstår ordet negativt og som en stigmatisering af familier, børn og unge, der befinder sig i en udsat situation. Det er derfor med til at skabe en adskillelse af dem og os – altså de udsatte og de ikke udsatte, uden at aftalepartierne præciserer, hvad der menes med prædikatet. Ordet og måden det benyttes på, er dog med til at skabe en logik om at disse børn og unge ikke trives, hvorved der er behov for at kommunen træder til. Fairclough pointerer, at der er et forhold mellem diskurs og sociale strukturer, altså mellem sociale praksisser og sociale strukturer, hvor diskurser formes og begrænses af sociale strukturer, i dette tilfælde former ordet ‘udsat’ en social klasse i praksis, mens klassen begrænses af relationen til det resterende samfund (Fairclough: 2008).

Ordet kvalitet anvendes 30 gange gennem aftaleteksten (Social- og Ældreministeriet: 2021). Ordet er positivt stemt, hvorved det er med til at styrke de logikker, der fremkommer i forbindelse med ordet. I sig selv anses kvalitet, som værende en positiv ting, og dermed

styrker det logikken om, at aftalepartiernes initiativer er bedre end de tiltag, der fremsættes i Barnets Reform, og den nuværende Barnets Lov.

5.2.3 Kategorier

I forlængelse af nogle koncepterne kigger Bacchi på kategorier. Ovenfor er udsatte nævnt som nogle koncept, men er ligeledes en kategori, da dette begreb omhandler de grupper vi opdeler mennesker i. Bacchi understreger vigtigheden i ikke at acceptere kategorierne, men derimod fokusere på, hvilken funktion de er tillagt i arbejdet med at repræsentere problemet. Kategoriseringen er samtidig med til at styre hvordan vi tænker om os selv og andre (Bacchi 2009: 9).

Udsatte er dermed en kategori, som aftaleteksten placerer mennesker i. Funktionen er at give dem et prædikat, der kan løses ved aftaletekstens initiativer. Her problematiseres dét at de er udsatte i sig selv. På den måde placerer prædikatet udsatte denne gruppe af mennesker i en kategori, der beskriver den position de befinder sig i. Hvorved løsningsforslagene er stærkt rettet mod at få de omtalte børn og unge ud af kategorien, sådan at de ikke længere er udsatte. Det får læserne til at anse disse børn og unge som nogle, der ikke trives og har brug for hjælp. Dette stemmer overens med Faircloughs anskuelse om, at diskurser er med til at opdele samfundet i klasser og konstruere bestemte sociale strukturer.

På side 10 i aftaleteksten præsenterer aftalepartierne et ønske om at gøre op med stigmatiserende sprogbrug, dette kommer til udtryk således: *“Al stigmatiserende sprogbrug skal luges ud af loven, så børn aldrig får det indtryk, at de er et problem der skal løses.”* (Social- og Ældreministeriet: 2021, s. 10). Altinget Børn har den 18. august 2022 kommenteret på dette. Her fremhæves det, at det i Barnets Lov, vil hedde støtteophold, frem for aflastningsophold, og at døgninstitutioner vil blive omtalt som børne- og ungehjem (Lessel: 2022). Ved at fjerne det stigmatiserende sprogbrug, fremstår aftaleteksten også mere relaterbar. Ét er, at børnene forhåbentlig ikke føler sig lige så stigmatiseret og mindre værd, noget andet er, at aftaleteksten bliver positivt stemt og lettere at erklære sig enig i. Det skal ikke undervurderes, at dette også er en politisk beslutning, der forsøger at øge fællesskabsfølelsen, ansvarsfølelsen og derigennem skabe flere positive diskurser på området. Som nævnt fremhæver Fairclough, at diskurser er med til at skabe en social praksis.

Aftaletekstens ønske om at gøre op med det stigmatiserende sprogbrug, vidner om et ønske om at konstruere en social praksis på området, der omhandler og omtaler problematikkerne, som værende mere positivt og dermed skaber en mere ligeværdig relation mellem borgerne, læseren og staten. Dog er prædikatet udsatte, som nævnt, ikke fjernet i aftaleteksten, selv om betegnelsen er stigmatiserende og med til at skabe en socialklasse.

I aftaleteksten omtales socialrådgiver flere gange som dygtige for eksempel på side 13 står følgende: *“Det faglige skøn hos dygtige medarbejdere skal veje tungere (...)”* dette efterfølges af: *“(...) gives der mere plads til den faglige vurdering hos dygtige sagsbehandlere (...)”* (Social- og Ældreministeriet: 2021, s. 13). Socialrådgiverne kategoriseres derfor som dygtige, hvilket er med til at styrke læserens tiltro til deres arbejde. Deres funktion i problemrepræsentationen er derfor et positivt bidrag til løsningen af problematikkerne. Havde omtalen af socialrådgiverne haft en negativ klang, havde de ikke på samme måde fremstået som en del af løsningen, hvilket får det til at virke bevidst fra aftalepartiernes side af. Den positive skildring af socialrådgiverne fremstår som et magtgreb fra aftalepartiernes side af. Fairclough anskuer diskurserne til at være ideologiske, hvis de bidrager til at opretholde en dominansrelation, hvilket her er tilfældet. Aftalepartierne skaber med udspillet en magtposition for sig selv, samtidig med at de fremhæver socialrådgiverne som dygtige, underforstået, at de er kvalificerede i den dominansrelation til at vurdere, hvad en dygtig socialrådgiver er. Fairclough mener at magt er positivt, hvis det gavner de svage i relationen, det må siges at være tilfældet her, da socialrådgiverne anerkendes positivt for deres indsats på området, og dermed tildeles mere fleksibilitet i deres arbejdsgange.

5.2.4 Opsamling

De binære elementer skildrer først og fremmest ‘den gode’ og ‘den dårlige’ anbringelse, der er styret af logikkerne om, at den gode anbringelse er en bortadoption fra fødslen. Opdelingen medvirker til, ud fra Faircloughs begreber, at konstruere en ny diskurs på området, hvor bortadoptioner anses som værende den gode anbringelse. Citaterne fra socialrådgiverne vidner om, at det i de yderste tilfælde er muligt at vurdere forældres forældrekompetencer inden barnet er født, og dermed indstille til bortadoption fra fødslen af. Socialrådgiverne medgiver samtidig at de er enige i, at den rette hjælp til den rette sag er afgørende for et godt sagsarbejde. Selv om bortadoptionerne er bindende, vidner de biologiske forældres mulighed

for at søge samvær om, at aftalepartierne anerkender, at det biologiske ophav kan være en vigtig del af barnets opvækst. Dog er der endnu ikke sager, hvor de biologiske forældre har fået medhold i en sag om samvær med bortadopterede børn. De binære elementers opdeling af 'stabil' og 'ustabil' barndom, fremstiller bortadoptioner som den stabile barndom, hertil fremlægger adoptanten nogle af de problematikker de mange skift i omsorgspersoner i deres datters liv har medført, og tegner dermed et billede af, at en stabil barndom hos adoptivfamilier er betinget af en aktiv indsats fra adoptivforældrenes side af, dette understøttes af rapporten fra adoptionsnævnet. Med opdelingen af 'god sagsbehandling' og 'dårlig sagsbehandling' er socialrådgiverne enige i aftaleteksten logikker om at relationsarbejde og færre procesregler bidrager til den gode sagsbehandling.

Nogle Koncepterne der fremkommer af aftaleteksten er 'udsatte' og 'kvalitet', hvor udsatte er negativt stemt og ifølge Fairclough med til at forme en social klasse, der modsat begrænses af relationen til det resterende samfund. 'Kvalitet' er mere positivt stemt og benyttes til at underbygge forståelsen for, at aftaletekstens initiativer er en forbedring af Barnets Reform.

Ordet udsatte er ligeledes en af kategoriseringerne i aftaleteksten. Ordet medvirker til en opdeling af dem, der er udsatte og dem der ikke er. Prædikatet er med til at sætte gruppen af mennesker i en social klasse, der er styret af den position, som de befinder sig i. Dette bekræftes af Faircloughs anskuelse om, at diskurser er med til at opdele samfundet i klasser og konstruere bestemte sociale strukturer. I et forsøg på at komme klasseopdelingen til livs, er det stigmatiserende sprogbrug fjernet fra aftaleteksten, dette gælder dog ikke prædikatet udsat. Kategoriseringen af socialrådgivere er positivt stemt, men vidner om en magtrelation, hvilket Fairclough anser som positivt, når det gavner de svage, hvilket her er tilfældet.

5.3 Tavsheder og Fortielser

Bacchis analysemodel er samtidig interesseret i dét, der ikke bliver sagt/fortiet. Her arbejder hun ud fra to spørgsmål: "Hvad er grænserne for de præsenterede problemforståelser?" og "Hvilke problemrepræsentationer bliver gjort tavse eller mangler?" (Bacchi: 2009, s. 12). Det er ikke ønsket med det første spørgsmål at konkludere på andre måder at udforme aftaleteksten på, men derimod undersøge, hvordan problemrepræsentationerne kommer til diskursivt at afgrænse mulighederne for aftaleteksten. Hvilket blandt andet kommer til udtryk ved at aftaleteksten begrænser sig fra at kigge på forebyggende indsatser, sådan at initiativerne i teksten ikke bliver nødvendige. Ligeledes fokuserer teksten ikke på eventuelle

konsekvenser ved den øget brug af bortadoptioner eller nedskæringen af procesregler for socialrådgiverne. Aftaleteksten begrænser sig selv diskursivt kva de løsningsforslag, der repræsenterer problematikkerne.

Det andet spørgsmål fokuserer på de diskurser, der bliver fortiet. Et eksempel er, når binære forhold kommer til at dække over en kompleksitet ved enten at fejl repræsentere eller simplificere de givne problemstillinger eller løsninger. I aftaleteksten simplificeres løsningen med at bortadoptere børn, dermed er der ikke fokus på eventuelle konsekvenser ved indgrebet, og det fremhæves kun som en positiv løsning. IP II udtrykker bekymring i forhold til de eventuelle konsekvenser for de biologiske forældre, der får bortadopteret deres barn uden samtykke. Bekymringen lyder således:

“Der hvor jeg virkelig syntes at der er et hul i loven, det er i ansvaret over for den biologiske familie. (...) fordi sager er knyttet op på børn, derfor har forældrene ingen adgang til kapitel 11 i serviceloven. Det vil sige, vi tager et menneske, og river, det hun føler som en forlængelse af sig selv, fra hende, og overhovedet ikke forpligter os på, at hjælpe hende igennem det bagefter. Og det kan jeg simpelthen ikke se det medmenneskelige i, jeg kan godt se at vi gør det for børnene, men børnene står ikke alene, forældrene er også mennesker her. Så jeg savner virkelig en indsatspakke til de forældre der får tvangs bortadopteret deres børn. (...) Bare fordi man ikke har forældrekompetencer betyder det ikke at man ikke elsker sine børn, alle forældre elsker deres børn og alle forældre betragter deres børn som en forlængelse af dem selv, vi skal sammenligne sorgen ved tvangsbortadoption med dødsfald, for de her forældre har ingen rettigheder til deres børn når de er bortadopteret.”

Ved ikke at beskæftige sig med et beredskab til de efterladte forældre, kommer aftaleteksten til diskursivt at afgrænse dens muligheder. Det er en problematik, der mangler i aftaleteksten, hvorved løsningen om øget brug af bortadoptioner simplificeres. Brugen af bortadoptioner simplificeres ligeledes fra adoptantens synsvinkel. Det fremgår af citaterne ovenfor, at adoptanternes datter lider af separationsangst. Om udfordringerne ved dette siger adoptanten følgende:

“Den problematik er i alle adoptivbørn og det bliver overset af systemet. Mange adoptivforældre er nødt til at sende deres børn i institution når barslen er opbrugt, man får af vide at nu er du blevet forældre til et adoptivbarn tillykke, og mellem linjerne står der - nu er du forældre ligesom alle andre - der står noget i retning af,

med samme rettighed og pligter som alle andre forældre og ikke mere. Det er som om systemet tænker, hurra vi har hjulpet dig til at blive forældre som alle andre, nu er i forældre til et almindeligt barn, men det er man bare ikke og der bør følge alt muligt støtte med. Det er som om, at Barnets Lov eller Børnene Først slet ikke forholder sig til det, den forholder sig blot til alt det der sker op til en adoption.”

Adoptanten sætter her ord på, hvordan aftaleteksten simplificerer bortadoptioner i henhold til adoptivfamiliers behov for støtte og hjælp efter gennemførelsen af en adoption.

Hvad der sandsynligvis udelades bevidst i aftaleteksten, er ordet tvang, da mange sager vedrørende anbringelser og adoptioner foregår ved et indgreb fra kommunen af, uden forældrenes samtykke (Danmarks statistik 2021). Ordet tvang kan være undladt, da indgrebet dermed virker mildere på læseren og skaber en følelse af en hjælpende hånd fra det offentlige, i stedet for at fremvise kommunerne, som værende en magtfuld instans der fjerner børn fra deres forældre. Ordlyden er dermed mildere og nemmere at forholde sig til, end når ordet tvang benyttes i forbindelse med anbringelser og adoptioner. Ordet tvang er ellers flittigt brugt omkring anbringelser og adoptioner, hvor kommunen skrider ind uden samtykke fra familierne, når denne form for sager omtales i medierne. Derfor er det interessant, at ordet ikke bruges en eneste gang i aftaleteksten, samt at det bruges seks gange i reformen Børnene Først, som aftaleteksten udspringer af, dermed virker det som et bevidst fravalg fra politisk side. Ud fra Faircloughs anskuelse om magt, kan det være et bevidst valg at fjerne ordet tvang i aftaleteksten for at mindske dominansforholdet mellem staten og de udsatte familier. Modsat er der tale om bortadoption uden samtykke, der stiller aftalepartierne i en meget magtfuld position overfor familier, ved at de har magten til at tage forældres børn under tvang, dermed er denne magtposition ikke til gavn for de svage, hvorved Fairclough ikke anser den som værende positiv. Udelukkelsen af brugen af ordet tvang er endnu en ændring fra Barnets Reform, der benytter udtrykket tvang om anbringelser uden samtykke (Servicestyrelsen: 2011).

Formålet ved at undersøge, hvad der i aftaleteksten forties og gøres tavst, er at identificere en praksis og forhold, der har været grundlag for de problematikker, der fremkommer i teksten (Bacchi & Goodwin: 2016, s. 23). Undersøgelsen giver mulighed for at undersøge aftaletekstens effekter.

5.3.1 Opsamling

Den tydeligste fortielse i aftaleteksten er vedrørende simplificeringen af bortadoptioner. IP II udtrykker særligt bekymring for de efterladte biologiske familier, og mener det er umenneskeligt, at der ikke er indtænkt forpligtelser til at hjælpe dem godt videre ind i loven. Adoptanten fremhæver en anden simplificering ved aftaletekstens fortielser om bortadoptioner, nemlig at de som adoptivfamilie manglede støtte til at skabe den stabilitet, der ligger til grund for hele intentionen om øget brug af bortadoptioner.

En tilsyneladende bevidst undladelse i aftaleteksten er brugen af ordet tvang. Ved at bruge udtrykket 'uden samtykke' fremstår initiativerne mildere på læseren end hvis ordet tvang benyttes i sammenhæng med anbringelser og adoptioner. Set ud fra Faircloughs anskuelse om magt, fremstår det bevidst at fjerne ordet tvang i aftaleteksten for at mindske dominansforholdet mellem staten og de udsatte familier. Barnets Reform benytter ordet tvang om anbringelser, dermed er ændringen i omtalen af denne slags indgreb ændret med aftaleteksten.

5.4 Effekter

Bacchi arbejder med tre overlappende sæt effekter: Diskursive effekter, subjektiveringseffekter og levede effekter, med disse ønskes det at undersøge den magt, som aftalepartierne udøver ved formuleringen af aftaleteksten. Hertil inddrages igen Faircloughs syn på magt, samt hans ansuelser af diskursive effekter.

5.4.1 Diskursive effekter

Når der er tale om diskursive effekter, taler Bacchi om problematikker, der "lukker" af for andre muligheder, som kan have konsekvenser for bestemte individer (Bacchi: 2009, s. 16). Når der er tale om øget brug af bortadoptioner frem for anbringelser, lukkes der af for muligheden for en eventuel hjemgivelse af barnet. Dermed fjernes forældrenes mulighed for at tilegne sig forældrekompetencer nok til at kunne være en del af barnets liv. Ligeledes fjernes muligheden for barnet til at have en relation til dets biologiske ophav. Set med Faircloughs begreber, skaber dette en social relation mellem myndighederne og de biologiske forældre, hvor staten har magten til at fratage forældrene deres rolle i barnets liv. De mulige konsekvenser ved dette omtales ikke i aftaleteksten, men IP II udtrykker dyb bekymring for

den biologiske familie, der efterlades uden muligheden for relation til deres barn jf. citatet ovenfor. Derudover omtales eventuelle konsekvenser for børnene heller ikke. Hverken når der er tale om de først opstået problematikker, som adoptivfamilien beskriver ovenfor.

Ej heller de mulige konsekvenser barnet kan opleve senere i livet, hvilket rapporten fra adoptionsnævnet omtaler jf. kapitel 3.

Med regeringens intention om at ændre på tilgangen til brugen af anbringelser, lukker dette af for muligheden for brugen af mindre indgribende tiltag. Konsekvensen kan her være, at familierne ikke får muligheden for at samarbejde med kommunerne om at forbedre deres forældrekompetencer uden at deres barn er anbragt, dermed er fokus fjernet fra at hjælpe familien som helhed, til at fokusere på barnet. Hvilket skaber et betydningssystem ud fra Faircloughs begreber, der medfører en effekt for både de biologiske forældre og børnene.

5.4.2 Subjektiveringseffekter

Når Bacchi omtaler subjektiveringseffekter, er der tale om de effekter, der sætter mennesker i bås eller kasser, dermed påvirkes vores sociale position, hvilket kan være med til at påvirke vores identitetsopfattelse (Bacchi: 2009, s. 16). Fairclough omtaler ligeledes subjektpositioner, der er ligesom Bacchis subjektiveringseffekter, er med til at konstruere sociale identiteter (Fairclough: 2008). I aftaleteksten er der tale om flere af disse kasser/sociale identiteter, ovenfor er gennemgået stigmatiseringen af prædikatet udsat, hvilket påvirker disse personers sociale position. Når forældre kategoriseres som udsat, sætter det dem i en kasse af, at de ikke er gode nok, at de ikke lever op til de normer der er sat for at være en god familie, at de ikke kan klare sig selv og så videre. Dette påvirker deres selvbillede og selvværd, og i høj grad kan det også gøre at forældrene har dårlig samvittighed over deres forældreskab eller føler sig utilstrækkelige. At aftaleteksten ikke konkretiserer, hvad der menes med udsat, gør at det er op til læseren selv at fortolke, dermed placeres de udsatte forældre i en boks konstrueret af læseren. Der er dermed tale om det, Fairclough betegner som 'identitetsfunktionen', der dækker over, hvordan sociale identiteter opbygges i en diskurs. Det samme gælder ved beskrivelsen af udsatte børn og unge, deres selvbillede kan ligeledes påvirkes negativt, blandt andet i retning af at de er mindre værd og ikke har de samme muligheder som andre børn og unge. En anden subjektiveringseffekt er aftaletekstens omtale af anbragte børn, når det formuleres sådan i stedet for "børn der er anbragt", sættes de i en kasse, hvor deres identitet er bundet op på at de er anbragte. Dette kan igen være med til

at ændre deres selvbillede, samt andres syn på dem. Her kan opstå følelser af, at man er til besvær, ikke har en "rigtig" familie, ikke passer ind og så videre. Ligeledes kan adskillelsen fra den biologiske familie være med til at besværliggøre identitetsdannelsen hos børn og unge, da de ikke har nær og tæt relation til deres familie. Beskrivelsen af anbragte børn i udspillet handler i høj grad om at forbedre deres situation, så de får bedre muligheder, rettigheder og mere stabilitet. Dette kan have en positiv virkning på selvbilledet og andres opfattelse af dem. Dette omhandler flere af Faircloughs begreber, først og fremmest det førnævnte 'identitetsfunktion', fordi de anbragte/udsatte børn tilegnes en identitet, der bygger på at de mangler hjælp og at det er statens rolle at yde denne hjælp. Dernæst 'relationsfunktion', der dækker over, hvordan sociale relationer mellem de involverede parter iscenesættes. I aftaleteksten iscenesættes relationen mellem de anbragte børn og deres biologiske forældre, som en mindre vigtig relation end anbragte børns relation til stabile voksne. Samt den 'ideationelle funktion' der vedrører, hvordan teksten giver betydning for processen på området. Her giver aftaleteksten foranstaltningerne på børne- ungeområdet en vigtig betydning for velfærdssamfundets rolle i familielivet (Fairclough: 2008).

5.4.3 Levede effekter

Bacchi benytter undersøgelsen af de levede effekter til at kigge på den materielle påvirkning, der får direkte indvirkning på individet (Bacchi: 2009, s. 17-18). Aftaleteksten beskriver meget klart en tydelig effekt på side 1: "(...) *udsathed skal ikke gå i arv, og vi vil sikre, at færre udsatte børn bliver udsatte voksne.*" (Social- og Ældreministeriet: 2021, s. 1) Citatet bærer præg af, at hvis vi ikke gør noget aktivt, vil mange udsatte børn forblive i en udsat position langt ind i deres voksenliv, hvilket kan påvirke deres levestandard negativt. Derudover tales der begrænset om andre levede effekter, for eksempel hvilke effekter udsatte børn har ved tidlig bortadoption, hvilke effekter det har på de biologiske familier og samlet set på samfundsplan. Som nævnt ovenfor udtrykker IP II en bekymring for de biologiske forældre. Mens IP I fremhæver en del af de positive effekter, for både børnene og samfundet, ved bortadoptioner fra fødslen:

"Jeg tænker, at en fordel er, at barnet får ro. Fordelen er, at barnet ikke skal forholde sig til forældre som ALDRIG nogensinde vil kunne være gode nok forældre. Barnet får også et helt andet tilhørsforhold til familien, hvor det ikke kommer i dilemmaer og

loyalitetkonflikter på et tidspunkt. Vi ved også at børn der er anbragt, har større chance for at klare sig dårligere i fremtiden, der er bare en særlig risiko for dem der er anbragt, så hvis man kan gøre sådan at flere får lige vilkår fordi de bliver adopteret ind i en familie, så kan det være en fordel.” .

Ifølge adoptivfamilien er der behov for at kigge nærmere på de levede effekter hos bortadopterede børn, og finpudse og justere i måden adoptionerne forvaltes på, for at sikre mindst mulig negativ effekt.

På baggrund af de levede effekter, tegner der sig et billede af en aftaletekst, der ikke stiller spørgsmål til, hvorvidt statens indgriben i familier er den rigtige løsning for samfundet, selv om statens magtposition styrkes ved implementeringen af mere indgribende metoder i de danske familier. Dette stemmer alt sammen overens med det velfærdssamfund vi har i Danmark, hvor staten spiller en stor rolle, og dermed også er ansvarlig for at gribe ind i familier, hvor børn og unge mistrives. Der er ikke tvivl om, at dem der bliver mest berørt af aftaleteksten, og i fremtidens udformning og implementeringen af tekstens indhold, er socialrådgiverne og de påvirkede familier. For samfundet betyder det hovedsageligt, at vi får en ny praksis på området, og forhåbentlig at flere børn i Danmark får en værdig, tryk og god barndom. Hvorvidt magtanvendelsen skal anskues positivt eller negativt ud fra Faircloughs syn på magt, omhandler, hvem man anerkender som 'de svage'. Ser vi på udsatte børn, der med initiativerne kommer bedre ind i voksenlivet, anses magten som værende positiv. Hvis vi derimod anser familierne og forældrene som 'de svage', er den mere indgribende tilgang ikke til gavn for de svage, men derimod for staten, og magtanvendelsen kan anskues som værende negativ.

5.4.4 Opsamling

De diskursive effekter ved brugen af bortadoptioner, lukker af for muligheden for mindre indgribende foranstaltninger, og dermed for barnets mulighed for at blive hjemgivet til dets biologiske forældre. Hvilket skaber konsekvenser for både barnet og de biologiske forældre, hvilket ikke omtales i aftaleteksten. De adopterede børns mulige konsekvenser indgår ligeledes heller ikke i aftaleteksten.

Bacchis anskuelse af subjektiveringseffekter og Faircloughs subjektpositioner omhandler effekter, der sætter mennesker i bås eller kasser. Der er del af disse kasser i aftaleteksten, men som nævnt i flere af ovenstående afsnit, er prædikatet udsat, den mest tydelige klassificering i aftaleteksten. Dette prædikat og denne klassificering påvirker individernes identitetsdannelse og selvbillede. Ud fra Faircloughs begreb 'relationsfunktion', iscenesættes relationen mellem de anbragte børn og deres biologiske forældre som en mindre vigtig relation, end anbragte børns relation til stabile voksne. Aftaleteksten præsenterer selv en af de levede effekt, der pointerer, at hvis ikke de udsatte børn kommer ud af den udsatte position, vil mange af dem forblive udsatte i voksenlivet. Aftaletekstens intentioner om øget brug af bortadoptioner er løsningsforslaget til at forhindre denne levede effekt.

5.5 Selv-refleksivitet

Specialet anerkender, at undersøgelsen styres/påvirkes af egne forudantagelser og holdninger. Det kan være svært at fralægge egne forudantagelser og politiske ståsted i en analyse som denne, da emnet i og for sig er et jeg har fundet meget interessant i mange år. Det er forsøgt at holde undersøgelsen så neutral fra egne holdninger som muligt, og alene anskue aftaleteksten ud fra Bacchis metode, Faircloughs begreber og resultaterne af de involverede interviews. Fairclough mener ligeledes, at det er umuligt at læse en diskurs direkte ud af teksten, da hver enkelt tekstfortolker inkorporerer sin egen baggrund og fortolkning i undersøgelsen af teksten. Dermed formes specialet af afsenders diskursive praksis, hvilket efterlader et spor i specialet (Fairclough: 2008). At der fra starten af er reflekteret over denne problematik, samt forsøgt at forholde sig så neutralt som muligt, er med til at mindske specialets egen baggrund i udformningen af analysen.

5.6 Delkonklusion

Aftaleteksten problematiserer en barndom præget af skiftende sagsbehandlere, anbringelser og manglende stabilitet, hvor aftaleteksten anser øget brug af bortadoptioner fra fødslen og forbedret sagsbehandling som de initiativer der kan løse denne problemstilling. Det er ligeledes nødvendigt at gøre op med tankegangen fra Barnet Reform om at en anbringelse er sidste udvej. Med den nye aftaletekst ønsker aftalepartierne at yde den rette hjælp tidligst muligt, også hvis dette er en anbringelse eller en bortadoption. Løsningsforslagene medvirker

til en social praksisform, der ifølge Fairclough er med til at diktere, hvordan vi som samfund og læsere forholder os til de problemstillinger, der frembringes af Bacchis metode. De forskellige logikker fundet i aftaleteksten er med til at konstruere en ny diskurs på området, der skildre bortadoptioner, som værende den bedste foranstaltning når forældrene har så lave forældrekompetencer, at de ikke kan yde den nødvendige omsorg for barnet. Citaterne fra socialrådgiverne vidner også, at det i de yderste tilfælde er muligt at vurdere forældres forældrekompetencer inden barnet er født, og dermed indstille til bortadoption fra fødslen af. Socialrådgiverne medgiver samtidig, at de er enige i, at den rette hjælp til den rette sag er afgørende for et godt sagsarbejde. Ved opdelingen af 'stabil' og 'ustabil' barndom, frembringer adoptantens citat et syn, der vidner om, at hvorvidt en bortadoption medfører en stabil barndom er betinget af en aktiv indsats fra adoptivforældrenes side, den samme tendens ses i adoptionsnævnets rapport jf. kapitel 3. En af fortielserne i aftaleteksten omhandler det manglede fokus på nødvendigheden for adoptivfamilierne til at modtage støtte efter adoptionens gennemførelse. En anden fortielse og bekymring fremkommer i IP II's citat, der fokuserer på den manglede forpligtelse til at hjælpe de biologiske forældre videre efter deres barn er bortadopteret.

Samlet set er prædikatet udsat med til at kategorisere denne gruppe mennesker i kasser, der er styret af den position de befinder sig i. Dette bekræftes af Faircloughs anskuelse om, at diskurser er med til at opdele samfundet i klasser og konstruere bestemte sociale strukturer.

Kategoriseringen af socialrådgiverne er positivt stemt, men vidner om en magtrelation, hvilket Fairclough anser som en positiv ting, når den gavner de svage, hvilket her er tilfældet.

Den gennemgående levede effekt i aftaleteksten er, at hvis ikke de udsatte børn hjælpes, vil de forblive i en udsat position ind i voksenlivet, hvilket har konsekvenser for både individet og staten.

Kapitel 6: Diskussion

I dette kapitel vil resultaterne af analysen diskuteres og sammenholdes med flere af respondenternes udtalelser, samt empirien fra kapitel 3, for at samle specialets konklusioner til besvarelsen af specialets problemformulering og arbejdsspørgsmål.

Det fremkommer af analysen, at løsningen på den usagte problematisering af udsatte og anbragte børns barndom, er øget brug af bortadoptioner fra fødslen. Aftaletekstens intention med denne indsats er at sikre flere børn en stabil barndom, og sikre at færre udsatte børn bliver udsatte voksne. Det interessante ligger i hvorvidt aftaleteksten intention kan stå alene i realiseringen af denne. Det fremkommer af analysen, at man som adoptivbarn oplever en form for traume i det øjeblik man fjernes fra sin biologiske mor. I adoptantens tilfælde lider deres datter af separationsangst, hvorved stabiliteten er betinget af en aktiv indsats fra adoptanterne. Adoptionsnævnets rapport (jf. kapitel 3) konkluderer at hele 45% af de adspurgte i undersøgelsen forventer at få brug for rådgivning i fremtiden. Om muligheden for støtte i den første tid efter en adoption siger adoptanten følgende: *“(...) det Barnets Lov forholder sig til, er alt det der skal ligge til grund for tvangsbortadoptionerne både juridisk, menneskeligt og socialt. Det er rigtig fint, jeg er enig i meget af det der står i Barnets Lov, men det er som om, at når man så har gennemført en sag så antager loven at så er alt godt.”* Denne udtalelse er med til at understøtte foregående pointer i analysen, hvis barnets stabilitet skal sikres, så nærmest skriger adoptanten på en anerkendelse og støtte til adoptivfamilien. Uden hjælpen fra det offentlige er det meget ressourcekrævende for adoptanterne at støtte barnet og arbejde med separationsangsten på egen hånd, om dette siger adoptanten: *“Vi har begge to måtte sige vores job op, min kone har gået hjemme på fuldtid i tre år, jeg gik hjemme efter næsten et år, nu er vi begge to på deltid, men det har da haft kæmpe økonomiske konsekvenser for os. Vi har betalt det hele selv, for du får ikke noget.”* De har prioriteret at holde deres datter ude af daginstitutioner og skabe trygge rammer, hvor hun kan udvikle sin tillid til dem som forældre, men det kræver en stor indsats og mange ressourcer, når der ikke er hjælp at hente. Adoptanten mener, at det kan have negative konsekvenser for barnet, hvis ikke man som adoptivfamilie tager sig tid til at skabe den nødvendige ro. Det kommer til udtryk således: *Rigtig mange forældre må sige nå! Så må vi jo smide barnet i børnehave og jeg kan love dig for, de børn kommer tilbage i systemet senere og koster penge. I øvrigt og de får et dårligt liv og man kan godt fixe det, det kræver bare tid, ro og det koster penge.”*

Ifølge adoptanten kan øget bortadoptioner i sig selv ikke sikre børn en stabil og god barndom, der er behov for en indsatspakke med støtteforanstaltninger til adoptivfamiliens arbejde med barnets eventuelle udfordringer. Adoptantens udtalelser om tilknytnings- og udviklingsproblemer står ikke alene. Rapporten fra VIVE viser, at forskningen peger på, at

når adoption benyttes som social indsats, er der i mange tilfælde tale om børn der har været udsat for omsorgssvigt og i nogle tilfælde rusmidler og overgreb. Disse oplevelser følger dem ind i barndommen, og bliver der ikke taget ordentlig hånd om disse udfordringer fortsætter udsathedens i voksenlivet (VIVE: 2022). Adoptionsnævnets rapport viser resultaterne af undersøgelsen der er foretaget fra 1994 til 2005, at 39% af adoptanterne der har modtaget et barn med særlige behov (fysiske, psykiske og/eller sociale problemer) har svaret at barnet i dag (2007) stadig har vanskeligheder. Adoptanterne uddyber disse vanskeligheder som værende: *“overvejende sociale og/eller adfærdsrelaterede forhold i form af enten udpræget ekstrovert eller introvert adfærd, et voldsomt temperament, manglende koncentrationsevne, problemer med at etablere kontakt til jævnaldrende og/eller problemer med at håndtere konflikter.”* (Adoptionsnævnet: 2007, s. 16).

Rapporterne underbygger dermed adoptantens efterspørgsel på støtteforanstaltninger til adoptivfamilien, for at bortadoptioner kan fremme stabiliteten i barnets barndom og reducerer tilfældene af, at barnet forbliver i en udsat position ind i voksenlivet. Hvad der i disse undersøgelser og adoptantens tilfælde ikke tages højde for, er situationer hvor adoptionerne finder sted ved fødslen, det vil i og for sig mindske antallet af skift i den tidlige barndom og forhåbentlig medvirke at tilknytningen igangsættes tidligere. Der kan derfor argumenteres for at aftalepartiernes intention om at bortadoptionerne skal finde sted ved fødslen, er det afgørende element i hvorvidt en bortadoption i sig selv sikre stabilitet og intentionen, dermed kan realiseres. Initiativet om øget brug af bortadoptioner omfatter ligeledes ældre børn hvor det vurderes at de skal anbringes i barndommen ud, her vil aftalepartierne forpligte sagsbehandlerne til at tænke i bortadoptioner. I disse sager er resultaterne ovenfor vigtige i forståelsen af nødvendigheden for støtteforanstaltninger.

IP II udtrykker bekymring for manglende indsats til de forældre, der får bortadopteret deres barn, uden samtykke. Bekymringen er forståelig, og aftaleteksten indeholder ingen initiativer der skal sikre disse menneskers trivsel, men bekymringen er ikke relevant hvis fokus er på hvorvidt bortadoptioner kan sikre stabilitet og en god barndom for barnet, derfor diskuteres statens rolle og ansvar på området ikke videre i dette afsnit.

Selv om sagsbehandlerne anerkender muligheden for at vurdere forældrekompetencer i de yderste tilfælde, før barnet er født, udtrykker IP I sig om, hvorvidt det er muligt at gennemføre en adoptionssag på nuværende grundlag inden barnet fødes. IP I udtaler:

“Det er umuligt, du kan ikke engang pege på anbringelse før barnet er født, så hvordan skal du så kunne pege på tvangsbortadoption. Og det der også ligger i det er, at for at kunne lave en adoption skal der laves en forældrekompetenceundersøgelse, hvori der ligger en vurdering af om forældrene nogensinde vil være i stand til at varetage omsorgen og du kan ikke lave en forældrekompetenceundersøgelse uden et barn, der skal blandt andet laves en vurdering af samspilsrelationen.”

Som proceduren er i dag mener IP I, at det ikke er muligt at lave forældrekompetenceundersøgelser i almindelige sager før barnet fødes. Hvorfor det ikke er muligt at indstille til adoption før forældrenes interaktion med barnet kan indgå i vurderingen. Aftaletekstens tilføjelse til Barnets Lov, der muliggør igangsættelsen af adoptionen tre måneder før fødslen (Social- og Ældreministeriet: 2021) stemmer ikke overens med de betingelser der er for udarbejdelsen af en forældrekompetenceundersøgelse. Derfor undre specialet sig over at der ikke nævnes, hvad en forældrekompetenceundersøgelse i stedet skal indeholde, hvis aftalepartierne mener det ikke længere er nødvendigt at vurdere samspillet mellem barn og forældre.

Adoptanten sætter i følgende citat ord på tidshorisonten for deres egen sag:

“Jeg havde på et tidspunkt lavet en tidslinje, hvor jeg taltet det hele sammen, hvor lang tid der gik fra at kommunen havde besluttet tvangsfjernelsen og indstillet til tvangsbortadoption, til den har været omkring ankestyrelsen og til at den kommer for byretten går der et halvt år. Fra byretten til landsretten går der ti måneder og så mener jeg der gik 7 måneder fra landsretten til højesteret. Sideløbende kørte der den anden retssag (om samvær til de biologiske forældre), som køre helt for sig selv. Så der er bare meget tid hvor man ik ved noget.”

Adoptanterne modtager deres datter kort tid efter der er afsagt dom ved landsretten, hvilket er et år og fire måneder efter kommunen tager beslutningen om at tvangsfjerne og indstille til bortadoption. Processen der her gennemgås understøtter IP I's udtalelse om at det ikke er juridisk muligt at efterleve intentionen med den måde sagsforløbet i dag er bygget op.

Det lange sagsforløb, får igen specialet til at undre sig over hvorvidt det overhovedet er muligt at gennemføre denne slags sager inden barnet er født. Der mangler en redegørelse for,

hvordan intentionen skal realiseres i praksis, hvis aftaleteksten skal kunne indfri intentionen om at børnene ikke først skal ud i en midlertidig plejefamilie, mens sagen bliver afgjort.

Specialet undersøger ligeledes aftalepartiernes ønske om at forbedre sagsbehandlingen, ved at mindske procesregler og dermed sikre mere stabilitet, ro og plads til relationsarbejdet. Både IP II og IP III, ser alene positivt på initiativerne, men mangler en uddybning for at skabe en forståelse af hvordan det skal foregå i praksis. IP I italesætter en anden problematik, der ikke fremkommer af aftaleteksten, nemlig socialrådgivernes sagsstamme og arbejdsmiljø. Begge dele er i og for sig relevante i indfrielsen af intentionen om forbedret sagsbehandling. Hvis aftaleteksten ønsker at mindske procesregler, er det nødvendigt at konkretisere hvilke. Samlet for alle tre respondenter er, at de antager der er tale om blandt andet handleplaner, hvilket de ikke anser som unødvendige, men et værktøj i sagsarbejdet der ikke er tidsressourcer nok til at udnytte til fulde. Derfor må der være en pointe i IP Is udtalelser om sagsstammen, og der kan derfor argumenteres for, at hvis sagsbehandlingen skal forbedres, med det tænkte formål, så skal initiativet både konkretiseres og der skal kigges ind i socialrådgivers arbejdsmiljø, for at undersøge hvorvidt andre tiltag på området er nødvendige for at nå i mål med initiativet.

Kapitel 7: Konklusion

Ud fra specialets ovenstående undersøgelser vil nedenstående problemformulering og arbejdsspørgsmål blive besvaret.

“Hvilke forbedringer for udsatte børn og unge forventes realiseret af aftaleteksten til reformen ‘Børnene Først’?”

- Hvilke problematikker vedrørende øget brug af bortadoptioner og forbedret sagsbehandling forsøger aftalepartierne at forbedre ved aftaleteksten?
- Hvordan kan aftaleteksten forbedre børne- og ungeområdet, baseret på tre socialrådgiver og en adoptivfamilies virkelighedsbillede i praksis?

Det fremgår af analysearbejdet og af arbejdet med Bacchis WPR-model og Faircloughs begreber, at aftaleteksten forventer at realisere flere forbedringer for udsatte børn og unge. Her er tale om mere stabilitet i barndommen, færre skift, blivende omsorgspersoner og bedre fremtidsmuligheder. Derudover vil aftaleteksten forbedre børnenes rettigheder og sætte dem først i sagsbehandlingen.

Den mest drastiske ændring fra Barnets Reform til aftaleteksten er den øget brug af bortadoptioner der skal sikre, at børnene vokser op i mere stabile og trygge rammer, samt at skabe en barndom, hvor de ikke længere er udsatte og dermed forbedre chancerne for at børnene ikke bliver voksne i en udsat position. De problematikker der fremkommer af analysearbejdet, vidner om, at aftaleteksten problematiserer anbringelsesmulighederne som de er i dag, da de skildre bortadoptioner, som den gode anbringelse, og mindre indgribende anbringelser, som værende den dårlige anbringelse. Dermed opstår et skift fra tidligere praksis på området, hvor man har arbejdet efter mindst indgribende foranstaltninger.

Undersøgelserne viser dog, at intentionerne om forbedret sagsbehandling og øget brug af bortadoptioner, begge mangler uddybelse og flere støtteforanstaltninger, hvis disse skal kunne realiseres. Heriblandt støtteforanstaltninger til adoptivfamilier, ny fortolkning af indholdet i en forældrekompetenceundersøgelse, samt specificering af de unødvendige procesregler. Derudover virker det alt afgørende for gennemførelsen af bortadoptionerne fra fødslen, at der kigges på sagsforløbet, hvis det skal være realistisk, at barnet kan bortadopteres lige efter fødslen. Hvis barnet først skal ud i en midlertidig plejefamilie, oplever det flere skift i

omsorgspersoner og mindre stabilitet, hvilket netop er det aftaleteksten ønsker at forbedre for børnene.

Specialet mener dermed, at aftaletekstens intentioner og mulige forbedringer for udsatte børn og unge stemmer overens, men hvis det skal realiseres efter hensigten, tegner informanterne et billede af, at der er behov for flere ændringer, da intentionerne, på baggrund af deres virkelighedsbillede, ikke kan udføres i praksis i dag.

Kapitel 8: Perspektivering

Specialet præsenterer i dette afsnit forslag til supplerende interessante undersøgelser.

I arbejdet med specialets udformning er der opstået en interesse i at udvide undersøgelsen af adoptivfamilier, der har fået et barn gennem en bortadoption uden samtykke. Undersøgelsen ville kigge på flere familiers sagsforløb og hvilke problematikker de enten har eller ikke har haft, i deres adoptions sag. Derudover kunne det være interessant at undersøge børnenes trivsel, for eksempel i en komparativ undersøgelse af børn bortadopteret lige fra fødslen, og børn der har været i en midlertidig foranstaltning, inden de er kommet til adoptivfamilien. For netop at undersøge om dette gør en forskel for børnenes trivsel og aftaleteksten ønske om at forbedre deres barndom.

En anden interessant undersøgelse specialet har inspireret til, er en undersøgelse af langtids anbragte unges syn på aftaletekstens intention om at fremme bortadoptioner. Hvilke betænkeligheder, fordele og ulemper, ser de i at vokse op i en adoptivfamilie, i stedet for at være anbragt og stadig i nogen grad have kontakt og samvær med deres biologiske ophav. Aftaleteksten ønsker at børnene i højere grad skal høres, og dermed kunne det være interessant at høre hvad de tænker om initiativerne i aftaleteksten, ligeledes når de omhandler familie foranstaltninger og forbedret sagsbehandling.

Til sidst kunne specialets undersøgelse af socialrådgivernes syn på aftaleteksten bredes ud til at involvere flere socialrådgivere. I så fald kunne der laves en kvantitativ undersøgelse vedrørende sagsbehandlerne betænkeligheder både ved initiativerne og implementeringen i praksis. Dermed kunne det undersøges om flere socialrådgiver mener, det er muligt at forbedre sagsbehandlingen med de initiativer aftaleteksten fremsætter. Den kvantitative metode kan her benyttes for, at undersøgelsen kan sige noget mere generaliserbart om myndighedspersonernes synspunkt.

Litteraturliste

Adoptionsnævnet (2007) *Danske bortadoptioner 1995-2005 - en undersøgelse af adoptanternes oplevelser*. [14-12-22]

Adoptionsnævnet (2020) *Årsrapport* [06-05-23]

<https://ast.dk/emneoversigt/term-view?t=c91b606a-af92-4f16-b5bb-e75cb111cad3>

Brinkmann, S. & Kvale, S. (2015): "*Interview - Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*" 3. udgave, 3. oplag. Hans Reitzel Forlag, København. s. 154-155, 235-236, 317-318.

Bacchi, C, & Goodwin, L, S. (2016) *Poststructural Policy Analysis - A guide to practice*. New York, forlaget Palgrave.

Bacchi, C. (2009). *What's the problem represented to be*. French Forests, Pearson.

Danmarks statistik (2021) *Anbragte børn og unge pr. 31. december efter foranstaltning, alder og køn*. [06-01-23]

<https://www.statistikbanken.dk/ANBAAR2>

Danmarks statistik (2021) *Anbragte børn og unge pr. 31. december*. [08-01-23]

<https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/socialt-forhold/social-stoette/udsatte-boern-og-unge>

Fairclough, N (2008), *Kritisk diskursanalyse*, 1. udgave 3. oplag, Hans Reitzels Forlag, København.

Fairclough, I. & Fairclough, N.(2012) *Political discourse analysis*. Routledge, s. 131-136.

Henze-Pedersen, S. & Rasmussen, A. L. (2022) *Adoption som social indsats*, VIVE [12-12-22]

Jacobsen, F, A. (2023) *Højesteret: adoption må ikke udelukke samvær mellem børn og deres biologiske forældre* [05-05-23]

https://menneskeret.dk/nyheder/hoejesteret-adoption-maa-ikke-udelukke-samvaer-mellem-boern-biologiske-foraeldre?fbclid=IwAR2A0BEhn8RbrH8hEb6_XmYE9K8KFi4AjHzLU0K4dBcaTMVeln_jwwoi8zQ

Lessel, S. (2022) *Flere stigmatiserende ord er fjernet i ny børnelov. Men særligt én ændring vækker undren*, [19-12-22]

<https://www.altinget.dk/boern/artikel/flere-stigmatiserende-ord-er-fjernet-i-ny-boernelov-men-saerligt-en-aendring-vaekker-undren>

Mørck L, L. (2006) *Grænsefællesskaber. Læring og overskridelse af marginalisering*, Roskilde Universitetsforlag

Poulsen, B. (2017) “*Semistrukturerede interviews*” I. Catharina Juul Kristensen og M. Azhar Hussains (red.) *Metoder i samfundsvidenskaberne*. 1. udgave, 3. oplag. Samfundslitteratur. kapitel 5.

Social- Bolig- og Ældreministeriet (2021) *Tidsplan for Barnets Lov justeres*, [03-12-22]

<https://sm.dk/nyheder/nyhedsarkiv/2021/dec/tidsplan-for-barnets-lov-justeres>

Socialstyrelsen (2022) *Lovgivning*, [03-01-23]

<https://socialstyrelsen.dk/born/bornene-forst/lovgivning>

Social- og Ældreministeriet (2021) *Aftale mellem Regeringen og Venstre, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti, Liberal Alliance, Alternativet og Kristendemokraterne om reformen Børnene Først*,

Torring, J. (2013) *Klassisk og moderne samfundsteori*, Hans Reitzels Forlag, København, s. 201-202.